

Τα γλωσσικά χαρακτηριστικά του ελληνικού και αγγλικού κοινοβουλευτικού λόγου: μια διαχρονική και συγκριτική μελέτη

Λεωνίδας Παππάς

Πανεπιστήμιο Πατρών

Περίληψη

Ο κοινοβουλευτικός λόγος έχει συνδεθεί διαχρονικά με συγκεκριμένα γλωσσικά χαρακτηριστικά που τον διέπουν και που εμφανίζονται σε μεγαλύτερη συχνότητα σε αυτόν, σε σύγκριση με άλλα είδη λόγου. Αντικείμενο της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της μεταβολής στη συχνότητα χρήσης αυτών των χαρακτηριστικών, τόσο για τον ελληνικό, όσο και για τον αγγλικό κοινοβουλευτικό λόγο. Ως παράμετροι σε αυτή τη μεταβολή εξετάζονται ορισμένοι κοινωνικοί παράγοντες που έχουν μελετηθεί σε συνάρτηση με τον πολιτικό λόγο: το φύλο του ομιλητή ή της ομιλήτριας, η ηλικία που έχει κατά το έτος της ομιλίας και η ιδεολογική ή/και πολιτική του τοποθέτηση. Σκοπός της έρευνας είναι αφενός ο εντοπισμός κάποιας συστηματικότητας στον τρόπο με τον οποίο μεταβάλλεται ο κοινοβουλευτικός λόγος, και αφετέρου η εξαγωγή μιας διαγλωσσικής τάσης, με την αντιπαραβολή των δεδομένων των δύο γλωσσών.

1. Εισαγωγή

Η σχέση μεταξύ γλώσσας και πολιτικής έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας πολλών μελετητών (Chomsky, 2004· Edelman, 1985· Lasswell, 1949). Στο παρόν άρθρο, η σχέση αυτή ερευνάται ποσοτικά στο πλαίσιο ομιλιών της ολομέλειας της Βουλής των Ελλήνων και της Βουλής των Κοινοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου, κατά το χρονικό διάστημα 1989-2022, επιδιώκοντας να εντοπίσει και να ερμηνεύσει τάσεις, συστηματικότητες, ομοιότητες και διαφορές. Στόχος της είναι, με βάση μετρήσεις και αναλύσεις κοινωνιογλωσσολογικής κατεύθυνσης, να καταλήξει σε όσο το δυνατόν ασφαλέστερα συμπεράσματα για τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται τα γλωσσικά μέσα στον κοινοβουλευτικό λόγο για κάθε γλώσσα ξεχωριστά (Ελληνική και Αγγλική), αλλά και διαγλωσσικά στο σύνολο της πολιτικής επικοινωνίας.

Ο τρόπος με τον οποίο δομείται το άρθρο ακολουθεί τη λογική των ερευνητικών ερωτημάτων που θα καλύψει, τόσο σε επίπεδο ανασκόπησης της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, όσο και σε επίπεδο έρευνας. Αρχικά, παρουσιάζεται το γενικότερο θεωρητικό πεδίο που την πλαισιώνει, αυτό της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων, ενώ αναλύονται και επιμέρους θεωρητικά στοιχεία που αφορούν τα διαχρονικά σώματα κειμένων, αλλά και το ρόλο που παίζει η συχνότητα χρήσης στην ανάλυση του λόγου. Τέλος, γίνεται αναφορά στον πολιτικό λόγο, τις λειτουργίες που επιτελεί και τα μέσα που επιστρατεύει.

Περνώντας στο αμιγώς ερευνητικό κομμάτι του άρθρου, γίνεται αναφορά στη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και το υλικό στο οποίο έγινε η έρευνα. Παρουσιάζεται ο τρόπος συλλογής του υλικού για τη σύνθεση των δύο σωμάτων κειμένων που δημιουργήθηκαν για τις ανάγκες της έρευνας και η σύσταση που αυτά έχουν, αλλά και τα δύο γενικά σώματα κειμένων με τα οποία αυτά θα συγκριθούν. Έπειτα, παρουσιάζονται οι μετρήσεις που έγιναν σε συγκριτικό επίπεδο με τα γενικά corpora, σε διαχρονικό επίπεδο σε κάθε ένα από τα corpora κοινοβουλευτικού λόγου ξεχωριστά, αλλά και σε συγκριτικό επίπεδο μεταξύ των δύο γλωσσών.

Τέλος, μετά την ανάλυση των μετρήσεων, παρατίθενται τα συμπεράσματα στα οποία αυτές οδηγούν και το κατά πόσο αυτά συμφωνούν με ό,τι έχει προταθεί στη βιβλιογραφία έως τώρα.

2. Βιβλιογραφική ανασκόπηση

2.1. Γλωσσολογία σωμάτων κειμένων

Με τον όρο *Corpus Linguistics*, ή γλωσσολογία σωμάτων κειμένων, αναφερόμαστε σε ένα σχετικά σύγχρονο τομέα της γλωσσολογίας που στηρίζεται στη συλλογή και ανάλυση προφορικών και γραπτών κειμένων ως πηγή αποδεικτικών στοιχείων για την περιγραφή της φύσης, της δομής και της χρήσης των γλωσσών σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα. Η συγκεκριμένη μεθοδολογική προσέγγιση επιστρατεύει σώματα γραπτών κειμένων σε οποιαδήποτε φυσική γλώσσα με σκοπό να εξάγει συμπεράσματα για τους κανόνες που τη διέπουν. Αυτά τα αποτελέσματα μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο για τη διερεύνηση των διαγλωσσικών ζητημάτων, όσο και διαχρονικών ζητημάτων στην ίδια γλώσσα (βλ. Brezina, 2018· McEnery, 2019· Kennedy, 2014).

Ως προς τα είδη προσεγγίσεων στη μελέτη σωμάτων κειμένων, ο Baker (2010) εντοπίζει δύο: αυτές που στηρίζονται στα *corpora* για να ελέγξουν μια υπόθεση ή διαπίστωση (*corpus-based*) και σε αυτές όπου τα συμπεράσματα προκύπτουν κατευθείαν από την ανάλυση της στατιστικής συχνότητας ώστε να βρεθούν «κανονικότητες» ή/και εξαιρέσεις στη γλώσσα. Με βάση αυτή τη διάκριση, το πρώτο μέρος της έρευνας υπάγεται στο πρώτο είδος, ελέγχοντας αν ευσταθεί η διαπίστωση ότι συγκεκριμένα γλωσσικά μέσα χρησιμοποιούνται με μεγαλύτερη συχνότητα στον κοινοβουλευτικό λόγο, ενώ το δεύτερο κομμάτι της έρευνας, κατά το οποίο τα στατιστικά δεδομένα αναλύονται με βάση διαφορετικούς κοινωνικούς παράγοντες, υπάγεται στο δεύτερο.

Τα σώματα κειμένων μπορούν να είναι συγχρονικά ή διαχρονικά. Ένα συγχρονικό σώμα κειμένων έχει ως δείγμα γλωσσικούς πόρους που προκύπτουν σε μια δεδομένη χρονική στιγμή (πχ. ένα έτος), ενώ τα διαχρονικά σώματα περιλαμβάνουν πόρους από διαφορετικές χρονικές περιόδους (Brezina, 2018). Τα διαχρονικά σώματα κειμένων αποτελούν σημαντικό μεθοδολογικό εργαλείο που επιστρατεύεται από μελετητές, όχι μόνο της ιστορικής γλωσσολογίας (βλ. Hilpert & Gries, 2016), αλλά και της κοινωνιογλωσσολογίας (βλ. Säily, 2014), της λεξικολογίας (βλ. Cunha, 2020), της μετάφρασης (βλ. Xia, 2014) κλπ. Οι Hilpert και Gries (2016) αναφέρονται στα διαχρονικά σώματα κειμένων ως κειμενικούς πόρους που περιλαμβάνουν συγκρίσιμους τύπους μιας γλώσσας σε τουλάχιστον δύο διαδοχικές χρονικές

περιόδους. Τέτοιου είδους corpora ποικίλουν τόσο ως προς το χρονικό βάθος που εξετάζουν, όσο και ως προς το κειμενικό είδος που πραγματεύονται.

2.2. Θεωρίες που βασίζονται στη γλωσσική χρήση

Ως θεωρίες που βασίζονται στη γλωσσική χρήση, οι von Mengden, F.& Coussé (2014) ορίζουν τα θεωρητικά μοντέλα που υποστηρίζουν ότι οι γλωσσικές πληροφορίες εκφράζονται μέσω νοητικής επεξεργασίας και νοητικών αναπαραστάσεων, οι οποίες έχουν τη γνωστική ικανότητα να εξηγούν συνοπτικά την πολυπλοκότητα της πραγματικής χρήσης της γλώσσας σε όλα τα επίπεδα. Κύριο στοιχείο αυτού του είδους προσέγγισης είναι ότι αντιδιαστέλλονται στην γενετική προσέγγιση ως προς τη σχέση γλώσσας και ανθρώπινης αλληλεπίδρασης και νόησης, την οποία η δεύτερη απορρίπτει.

Ο Diessel (2017) επαληθεύει αυτή την αντιδιαστολή και υπογραμμίζει ότι οι γλωσσολόγοι που στηρίζουν την έρευνα τους στη γλωσσική χρήση αντιλαμβάνονται τη γλώσσα ως ένα δυναμικό σύστημα ρευστών κατηγοριών και ευέλικτων περιορισμών, που συνεχώς αναδομούνται και αναδιοργανώνονται υπό την πίεση γενικών γνωστικών διαδικασιών. Ο γενικός στόχος αυτού του τρόπου μελέτης, κατά τον ίδιο, είναι η ανάπτυξη ενός πλαισίου για την ανάλυση της εμφάνισης της γλωσσικής δομής και του νοήματος.

2.3. Συχνότητα χρήσης

Καθοριστικής σημασίας για τις μελέτες που στηρίζονται στη γλωσσική χρήση είναι η έννοια της συχνότητας χρήσης. Ως συχνότητα, στη συγκεκριμένη περίπτωση, εννοείται ο αριθμός εμφανίσεων μιας περίπτωσης σε ένα σύνολο δεδομένων. Συγκεκριμένα, οι McEneaney και Wilson (1996) αναφέρουν ότι ο πιο άμεσος τρόπος να ασχοληθεί κάποιος με ποσοτικοποιημένα δεδομένα, όπως αυτά των σωμάτων κειμένων, είναι να κατηγοριοποιήσει τα τεμάχια με βάση κάποιο συγκεκριμένο κοινό χαρακτηριστικό τους και να μετρήσει αριθμητικά τις εμφανίσεις αυτές στο σύνολο των δεδομένων.

Εξίσου σημαντικό ρόλο με την καταγραφή της συχνότητας χρήσης σε αυτό το είδος μελετών παίζει και η καταγραφή των παραγόντων που τη μεταβάλλουν. Αυτοί οι παράγοντες ποικίλουν ανάλογα με τη θεωρητική προσέγγιση του εκάστοτε μελετητή. Όσοι ενστερνίζονται τη

γενετική γραμματική, αποδίδουν αυτού του τύπου τη μεταβολή σε ενδογλωσσικούς μηχανισμούς (βλ. Hausser, 2011), ενώ άλλοι την εντάσσουν στο πλαίσιο της γλωσσικής επαφής, ακόμα και σε ομιλητές της ίδιας γλώσσας (βλ. Thomason, 2006). Άλλοι, κάνουν λόγο για κοινωνικούς και επικοινωνιακούς παράγοντες που ευνοούν την αλλαγή (βλ. Cook, 2004). Σε όλες τις παραπάνω προσεγγίσεις, κοινός παρονομαστής είναι ότι η μεταβολή προϋποθέτει αρχικά καινοτομία, και ότι καμία μεταβολή δεν μπορεί να υφίσταται χωρίς να υπάρχει ποικιλία.

2.4. Πολιτικός λόγος

Ως πολιτικό λόγο, που οριοθετεί το πεδίο έρευνας του παρόντος άρθρου, ορίζουμε το λόγο πολιτικών, είτε πρόκειται για μεμονωμένα πρόσωπα, είτε για ολόκληρα κόμματα ή θεσμούς, δηλαδή όλα τα γλωσσικά ή εξωγλωσσικά μέσα και την επιχειρηματολογία που χρησιμοποιούν για να μεταφέρουν το σκεπτικό ή τη θέση τους στον δέκτη. Πέραν αυτού, κύριος στόχος των πολιτικών, κατά τον Romadlani (2021), είναι το να πείσουν το ακροατήριο τους για την εγκυρότητα των λεγομένων τους, αλλά παράλληλα να επιτύχουν και καθολική δημοφιλία. Αυτό δεν είναι πάντα εύκολο, αφού όπως υπογραμμίζει ο Beard (2000), η ίδια η λέξη «πολιτικός» φέρει αρνητικές συνυποδηλώσεις που δεν είναι πάντα εύκολο να απαλειφθούν. Προκειμένου να τα επιτύχουν αυτά, οι πολιτικοί καταφεύγουν σε γλωσσικές επιλογές που απευθύνονται άμεσα στο συναίσθημα του ακροατή ή αναγνώστη, που κάνουν τα επιχειρήματά τους να φαίνονται λογικά και που δημιουργούν την αίσθηση του «ανήκειν» σε μια ευρεία ομάδα. Σχετικά με τις γλωσσικές αυτές επιλογές, ο Wilson (2015) επιβεβαιώνει ότι είναι συνειδητές και επιστρατεύονται από τον εκάστοτε πολιτικό λαμβάνοντας υπόψιν τόσο το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται, όσο και από το μήνυμα που επιδιώκει να μεταφέρει κάθε φορά. Συνεπώς πρόκειται για ένα λόγο με ποικιλότητα, που προσαρμόζεται στις δεδομένες επικοινωνιακές συνθήκες κάθε ομιλίας.

Ο πολιτικός λόγος έχει, επίσης, βρεθεί συχνά στο επίκεντρο της κριτικής ανάλυσης λόγου. Η κριτική ανάλυση λόγου, σύμφωνα με τον Tian (2021), δεν εξετάζει αποκλειστικά τη δομή και του σύνθεσης του λόγου ως προς τα γλωσσικά χαρακτηριστικά, όπως η παραδοσιακή ανάλυση λόγου, αλλά ερευνά σε βάθος της δυνατότητες του λόγου και τον ρόλο που παίζει στην κατασκευή της κοινωνικής ταυτότητας, των κοινωνικών σχέσεων και της γνώσης. Έτσι,

βασιζόμενοι σε αυτές τις αρχές, οι Wang & Liu (2018) υποστηρίζουν πως η πολιτική ανάλυση λόγου πρέπει να περιλαμβάνει πέρα από το χαρακτηρισμό και σχολιασμό του κειμένου, και τη συστηματική περιγραφή του συγκεκριμένου στο οποίο τοποθετείται. Αυτό, όπως θα δούμε και στη συνέχεια του άρθρου, παίζει καθοριστικό ρόλο, αφού διάφοροι κοινωνικοί παράγοντες φαίνεται να επηρεάζουν τη γλωσσική συμπεριφορά των πολιτικών. Τα γλωσσικά χαρακτηριστικά που έχουν συνδεθεί με τον πολιτικό λόγο και τα οποία θα καταμετρηθούν στην παρούσα έρευνα ως ενδείκτες της «πολιτικότητας» του λόγου είναι τα εξής:

- i. Μεταφορές
- ii. Αναλογίες
- iii. Προσωπικές αντωνυμίες (α' και β' προσώπου)
- iv. Επαναλήψεις
- v. Τριμερείς λίστες
- vi. Αντιθετικά ζεύγη

3. Μεθοδολογία

3.1. Ερευνητικά ερωτήματα

Λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω, τα κύρια ερωτήματα στα οποία στοχεύει να δώσει απάντηση η παρούσα έρευνα έχουν διαμορφωθεί ως εξής:

- i. κατά πόσο τα στοιχεία που έχουν αποδοθεί στο πολιτικό λόγο εμφανίζονται όντως σε μεγαλύτερη συχνότητα από ότι σε όλα τα υπόλοιπα είδη, συγκρίνοντας τη συχνότητα εμφάνισης αυτών των στοιχείων στα σώματα κειμένων κοινοβουλευτικού λόγου με αντίστοιχα σώματα γενικού περιεχομένου στις δύο γλώσσες.
- ii. εάν τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον πολιτικό λόγο εμφανίζονται εξίσου στις δύο γλώσσες (Αγγλική και Ελληνική), εάν δηλαδή η γλώσσα της πολιτικής επιστρατεύει τα ίδια γλωσσικά μέσα διαγλωσσικά.
- iii. κατά πόσο η συχνότητα των προαναφερθέντων στοιχείων μεταβάλλεται στην πάροδο του χρόνου και, κατ' επέκταση, το εάν ο κοινοβουλευτικός λόγος τείνει να «απλουστεύεται» ή όχι στην ελληνική και την αγγλική γλώσσα. Σε αυτό το ζήτημα, δεδομένου ότι η ανάλυση θα γίνει διαγλωσσικά, τίθεται και το ερώτημα περί γενικότερης τάσης απλούστευσης ή μη του πολιτικού λόγου.
- iv. εάν υπάρχει κάποια συσχέτιση στη συχνότητα χρήσης των γλωσσικών χαρακτηριστικών του πολιτικού λόγου και το φύλο του ομιλητή, και το κατά πόσο αυτό εμφανίζεται διαγλωσσικά.
- v. εάν ο παράγοντας της ηλικίας του ομιλητή τη δεδομένη στιγμή της εκφώνησης της συγκεκριμένης ομιλίας επηρεάζει τη γλωσσική χρήση.
- vi. εάν η πολιτική τοποθέτηση του ομιλητή αποτελεί στοιχείο που καθορίζει τα γλωσσικά μέσα που επιστρατεύει.
- vii. εάν η θέση ενός βουλευτή σε κυβερνών ή αντιπολιτευόμενο κόμμα επηρεάζει τον τρόπο χρήσης της γλώσσας.

3.2. Δημιουργία διαχρονικών σωμάτων κειμένων κοινοβουλευτικού λόγου

Όπως ήδη αναφέρθηκε, μια διαχρονική και συγκριτική μελέτη σωμάτων κειμένων, όπως η παρούσα, προϋποθέτει την ύπαρξη σωμάτων που θα καλύπτουν το εύρος και τα στοιχεία που την αφορούν. Δεδομένου ότι το συγκεκριμένο υλικό δεν ήταν άμεσα διαθέσιμο, δημιουργήθηκαν δύο σώματα κειμένων αποτελούμενα από αποσπάσματα κοινοβουλευτικών ομιλιών, κατά το χρονικό διάστημα 1989-2022, από τα Κοινοβούλια της Ελλάδας και του Ηνωμένου Βασιλείου, στα ελληνικά και τα αγγλικά αντίστοιχα. Σε κάθε ένα από τα

αποσπάσματα έγινε επισημείωση του ονόματος του ομιλητή, της χρονολογίας εκφώνησης της ομιλίας, των πρακτικών στα οποία έχει καταγραφεί η ομιλία, του κόμματος στο οποίο ανήκε ο ομιλητής τη συγκεκριμένη στιγμή, το εάν το κόμμα στο οποίο υπάγεται ο ομιλητής είναι κυβερνών ή αντιπολιτευόμενο τη δεδομένη στιγμή, το φύλο του ομιλητή και της ηλικίας που αυτός είχε κατά το έτος της ομιλίας.

Η συλλογή του υλικού έγινε δειγματοληπτικά, επιλέγοντας τυχαία αποσπάσματα από συνεδριάσεις ολομελειών, ψηφίσεις νομοσχεδίων, δημόσιες συζητήσεις και έκτακτες συνεδριάσεις των Κοινοβουλίων των δύο χωρών.¹ Για κάθε ημερολογιακό έτος επελέγησαν αποσπάσματα από συνεδριάσεις που να απέχουν χρονικά περίπου 3 μήνες. Κριτήριο επιλογής των αποσπασμάτων ήταν να μην είναι λιγότερες από 100 και περισσότερες από 2000 λέξεις συνεχόμενου λόγου, ενώ επίσης δεν συμπεριελήφθησαν στοιχεία διαλόγου.

3.2.1 Ελληνικό σώμα κειμένων κοινοβουλευτικού λόγου

Αρχικά, για το ελληνικό σώμα κειμένων κοινοβουλευτικού λόγου συγκεντρώθηκαν 280 αποσπάσματα, τα οποία αριθμούν 183.691 λέξεις στο σύνολό τους και έχουν ως μέσο όρο αριθμού λέξεων ανά απόσπασμα τις 656,03 λέξεις. Καλύπτοντας 34 έτη ομιλιών, το συγκεκριμένο σώμα περιλαμβάνει κατά μέσο όρο 5.402,67 λέξεις ανά έτος.

Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των ομιλητών, την πλειοψηφία απαρτίζουν βουλευτές, με 213 αποσπάσματα, έναντι 67 αποσπασμάτων από βουλευτρίες (βλ. Διάγραμμα 1). Ηλικιακά, το μεγαλύτερο ποσοστό των αποσπασμάτων είναι από άτομα ηλικίας 46-55 ετών, ενώ μόλις 4 αποσπάσματα είναι από βουλευτές ή βουλευτρίες κάτω των 35 ετών (βλ. Διάγραμμα 2). Ακόμα, το ελληνικό σώμα κειμένων περιλαμβάνει αποσπάσματα από 18 κόμματα του ελληνικού κοινοβουλίου, με την πλειοψηφία αυτών να αφορά βουλευτές ή βουλευτρίες της Νέας Δημοκρατίας (92 αποσπάσματα), του ΠΑ.ΣΟ.Κ. (82 αποσπάσματα) και του ΣΥ.ΡΙΖ.Α (38 αποσπάσματα) (βλ. Διάγραμμα 3). Εξ αυτών, το μεγαλύτερο μέρος προκύπτει από βουλευτές ή βουλευτρίες που κατά το έτος της ομιλίας τους βρισκόνταν στην αντιπολίτευση (184 αποσπάσματα) (βλ. Διάγραμμα 4).

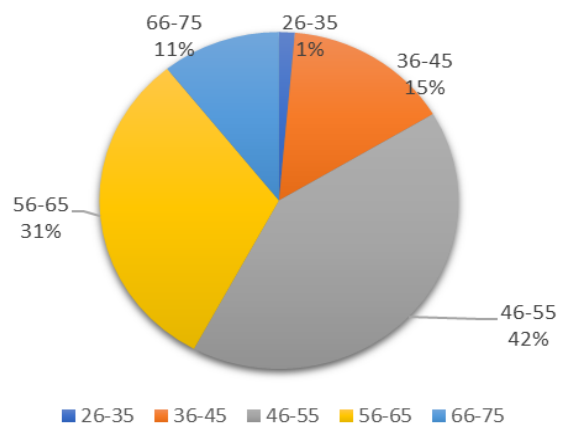
---

¹ Για το αγγλικό σώμα κειμένων επελέγησαν αποσπάσματα μόνο από τη Βουλή των Κοινοτήτων και όχι από τη Βουλή των Λόρδων.

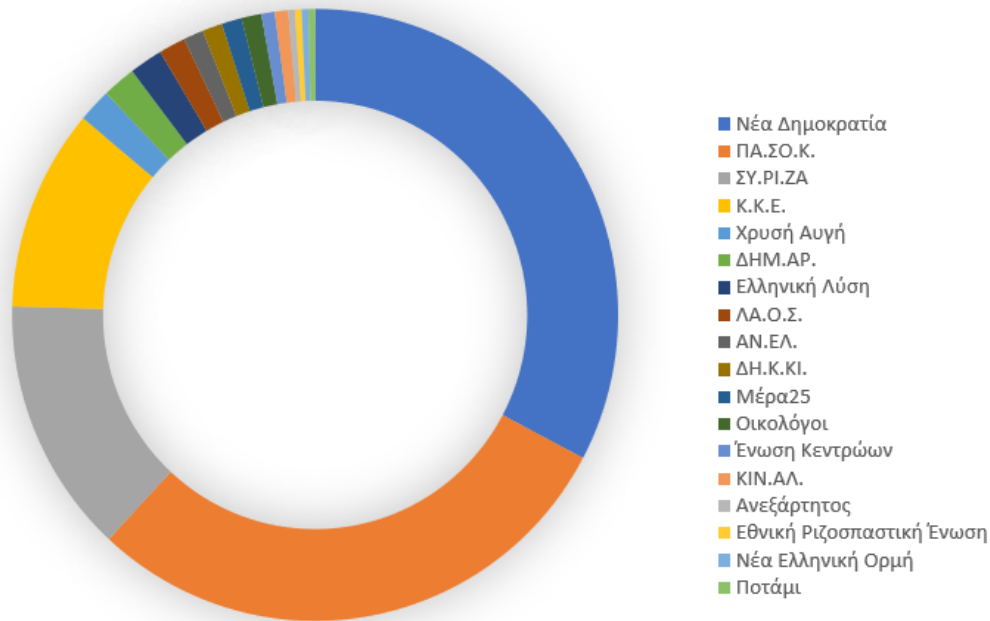

Διάγραμμα 1. Φύλο βουλευτών στο ελληνικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου.

Διάγραμμα 2. Ηλικία βουλευτών στο ελληνικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου.

Διάγραμμα 3. Κόμματα στο ελληνικό σώμα κειμένων κοινοβουλευτικού λόγου.

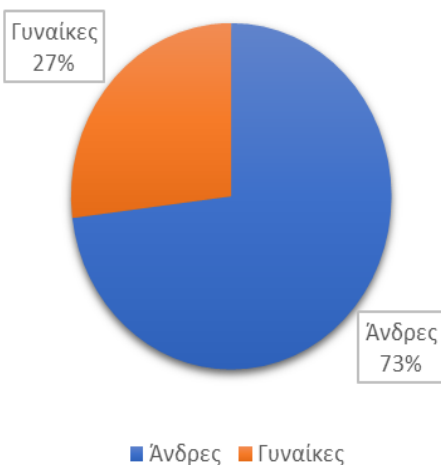
Διάγραμμα 4. Αποσπάσματα ομιλιών από βουλευτές που ανήκουν σε κυβερνών κόμμα και αντιπολίτευση στο ελληνικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου.

3.2.2 Αγγλικό σώμα κειμένων κοινοβουλευτικού λόγου

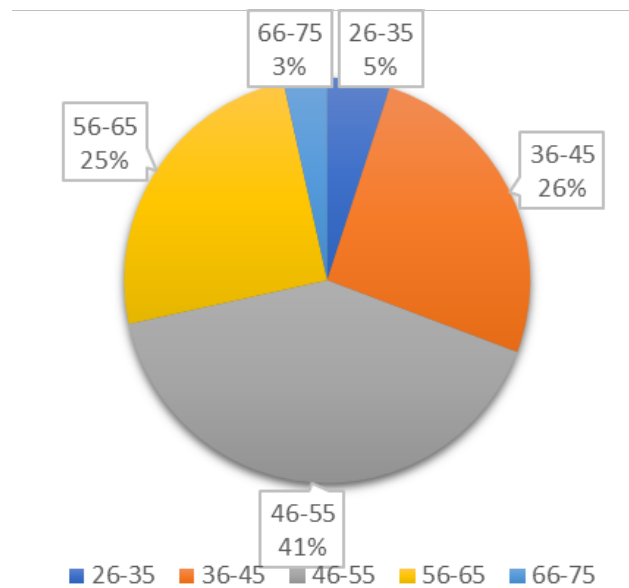
Όσον αφορά το αγγλικό σώμα κειμένων κοινοβουλευτικού λόγου, συγκεντρώθηκαν 258 αποσπάσματα, με σύνολο 208.415 λέξεις και με μέσο όρο αριθμού λέξεων ανά απόσπασμα

τις 807,81 λέξεις. Καλύπτοντας 34 έτη ομιλιών, το συγκεκριμένο σώμα περιλαμβάνει κατά μέσο όρο 6.129,85 λέξεις ανά έτος.

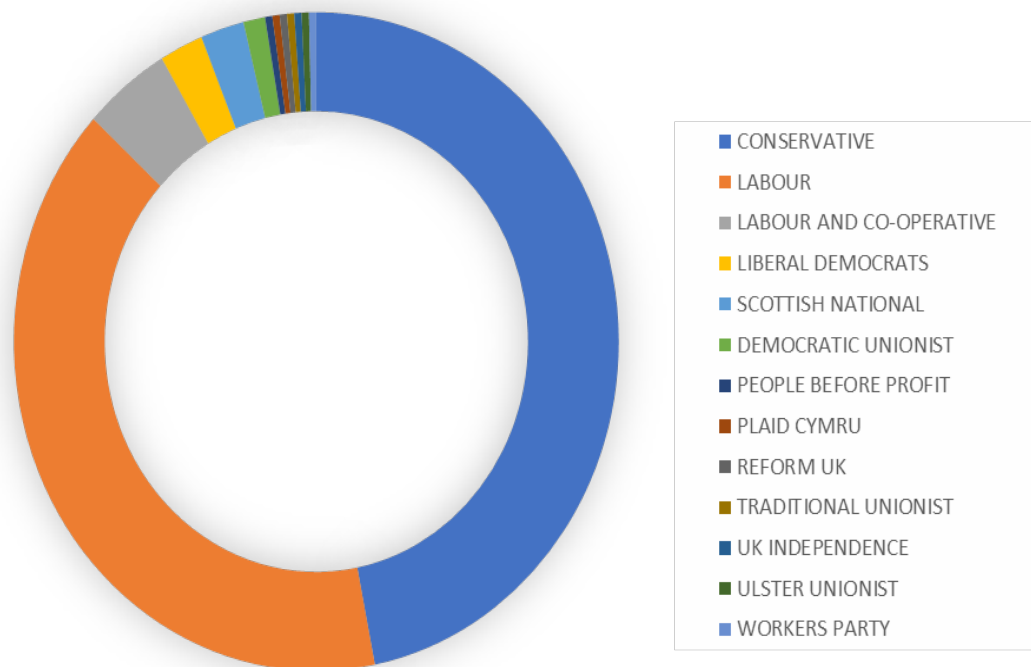
Αναλύοντας τις επιμέρους παραμέτρους στο συγκεκριμένο σώμα, φαίνεται ότι την πλειοψηφία απαρτίζουν άνδρες, με 188 αποσπάσματα, έναντι 70 αποσπασμάτων από βουλευτρίες (βλ. Διάγραμμα 5). Ηλικιακά, το μεγαλύτερο ποσοστό των αποσπασμάτων προέρχεται από βουλευτές / βουλευτρίες ηλικίας 46-55 ετών, ενώ η ηλικιακή ομάδα με τα λιγότερα αποσπάσματα είναι αυτή μεταξύ 66 και 75 ετών (βλ. Διάγραμμα 6). Στο αγγλόφωνο σώμα κειμένων περιλαμβάνονται αποσπάσματα από 13 κόμματα του κοινοβουλίου του Ηνωμένου Βασιλείου, με την πλειοψηφία αυτών να προέρχονται από το κόμμα των Συντηρητικών (121 αποσπάσματα) και των Εργατικών (103 αποσπάσματα), ενώ όλα τα υπόλοιπα κόμματα εμφανίζονται σε πολύ μικρότερο ποσοστό (βλ. Διάγραμμα 7). Εξ αυτών των αποσπασμάτων, το μεγαλύτερο μέρος προκύπτει από βουλευτές /βουλευτρίες που κατά το έτος της ομιλίας τους υπάγονται σε κυβερνών κόμμα (135 αποσπάσματα) (βλ. Διάγραμμα 8).

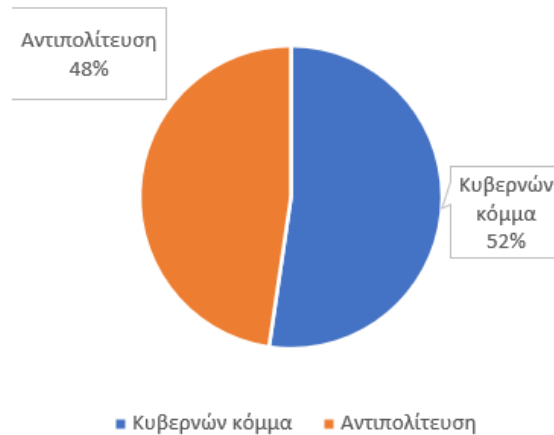
Διάγραμμα 5. Φύλο Βουλευτών στο αγγλικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου.

Διάγραμμα 6. Ηλικία βουλευτών στο αγγλικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου.

Διάγραμμα 7. Κόμματα στο αγγλικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου.

Διάγραμμα 8. Αποσπάσματα ομιλιών από βουλευτές που ανήκουν σε κυβερνών κόμμα και αντιπολίτευση στο αγγλικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου.

Αντιπαραβάλλοντας τα δύο corpora, παρατηρούμε ότι στα περισσότερα στοιχεία συγκλίνουν. Ειδικότερα, και στα δύο παρατηρείται παρόμοιο ποσοστό γυναικών επί του συνόλου των βουλευτών. Επίσης, και στα δύο σώματα το μεγαλύτερο ποσοστό των ομιλητών κυμαίνεται ηλικιακά μεταξύ 46 και 55 ετών, και αμέσως μετά 55-65 ετών. Η διαφορά που παρατηρείται σε αυτό το σημείο, είναι ότι στο ελληνικό σώμα σχεδόν εκλείπουν αποσπάσματα ομιλητών κάτω των 35 ετών, ενώ στο αγγλικό παρόμοιο ποσοστό σημειώνεται στην ηλικιακή ομάδα 66-75 (βλ. Διάγραμμα 9). Ένα ακόμα στοιχείο που διαφοροποιεί τα δύο σώματα κειμένων είναι ο αριθμός των κομματικών παρατάξεων από τις οποίες προέρχονται κάθε φορά οι βουλευτές, καθώς στο αγγλικό σώμα είναι λιγότερες, αλλά και με σημαντικά μικρότερο αριθμό αποσπασμάτων από τα μικρότερα κόμματα. Αυτό, ενδεχομένως, εξηγεί και το γιατί η πλειοψηφία των ελληνικών αποσπασμάτων προέρχεται από κόμματα της αντιπολίτευσης, ενώ των αγγλικών από το εκάστοτε κυβερνών κόμμα, σημείο που επίσης διαφοροποιεί τα δύο σώματα κειμένων.

3.2.3 Γενικά σώματα κειμένων

Προκειμένου να επαληθευθεί ότι τα γλωσσικά μέσα που θα μετρηθούν στα δύο σώματα κειμένων κοινοβουλευτικού λόγου που δημιουργήθηκαν αποτελούν όντως χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου, τα ίδια στοιχεία θα μετρηθούν και σε δύο γενικά σώματα κειμένων, σε μικρότερο, ωστόσο, εύρος (~10.000 λέξεις ανά γλώσσα).

Για τα αγγλικά επιλέχθηκε το eng-uk_web_2002 (926 εκατομμύρια tokens) από το Leipzig Corpora Collection², ενώ για τα ελληνικά το Corpus of Modern Greek (35.7 εκατομμύρια tokens), που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος “Corpus Linguistics” της Ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών (Russian Academy of Sciences). Και τα δύο σώματα κειμένων είναι διαδικτυακά σώματα γενικού ενδιαφέροντος τα οποία περιλαμβάνουν κείμενα μυθοπλασίας, δημοσιογραφικά, ποιητικά, επίσημα, επιστημονικά και θρησκευτικά αποσπάσματα.

3.2.4 Ερευνητικοί Περιορισμοί

Ένας κύριος περιορισμός που προκύπτει από την χρήση των παραπάνω σωμάτων κειμένων είναι ότι τα διαθέσιμα διαδικτυακά corpora δεν καλύπτουν το ίδιο χρονικό εύρος με τα ειδικά που δημιουργήθηκαν για τις ανάγκες της έρευνας. Το αγγλικό γενικό σώμα κειμένων περιλαμβάνει καταχωρήσεις κειμένων του 2002, ενώ στο ελληνικό δεν υπάρχει πληροφορία για το έτος κάθε καταχώρησης. Επίσης στα δύο αυτά σώματα δεν υπάρχει πληροφορία για το φύλο ή την ηλικία του ομιλητή ή συγγραφέα και συνεπώς η σύγκριση μπορεί να γίνει μόνο με το σύνολο των σωμάτων κειμένων πολιτικού λόγου, χωρίς να εξετάζονται επιμέρους παράμετροι.

4. Αποτελέσματα – Ανάλυση

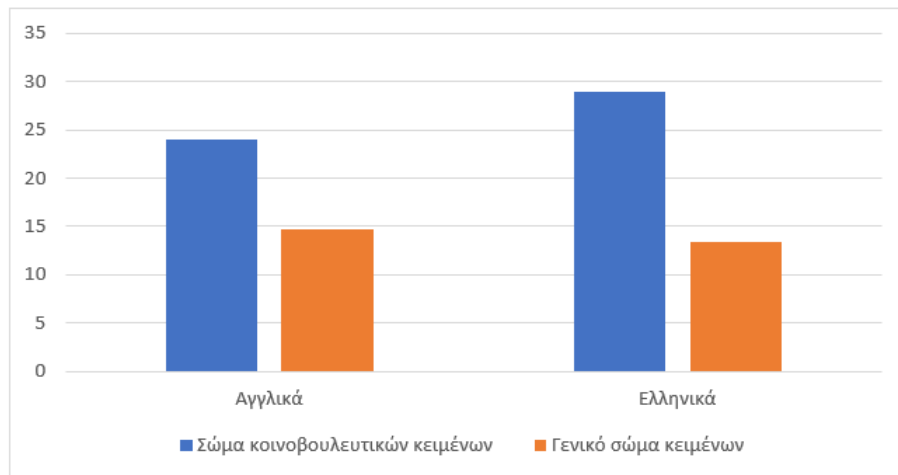
4.1. Σύγκριση με γενικά σώματα κειμένων

Συγκρίνοντας τη συχνότητα εμφάνισης των στοιχείων που έχουν συνδεθεί με τον πολιτικό λόγο στα ειδικά σώματα κοινοβουλευτικών κειμένων που δημιουργήθηκαν για τις ανάγκες της έρευνας με τη συχνότητα εμφάνισης των ίδιων στοιχείων σε γενικά σώματα κειμένων, παρατηρείται ότι όλα τα στοιχεία εμφανίζονται σε μεγαλύτερη συχνότητα στα ειδικά corpora, και στις δύο γλώσσες.

---

4. Leipzig Corpora Collection: English Web text corpus (United Kingdom) based on material from 2002. Leipzig Corpora Collection. Dataset. https://corpora.uni-leipzig.de?corpusId=eng-uk_web_2002.

Συγκεκριμένα, στα αγγλικά σώματα, τα στοιχεία που μετρούνται εμφανίζονται σε μεγαλύτερη συχνότητα στο σώμα κοινοβουλευτικών κειμένων σε σύγκριση με το γενικό σώμα κειμένων, κατά 38.29% περισσότερο (Διάγραμμα 9). Μεγαλύτερη απόκλιση στη συχνότητα χρήσης υπήρξε στις μεταφορές, ενώ μικρότερη απόκλιση παρατηρήθηκε στις τριμερείς λίστες και τις επαναλήψεις.

Διάγραμμα 9. Αριθμός εμφάνισης των στοιχείων πολιτικού λόγου ανά 1000 λέξεις.

Στην περίπτωση των ελληνικών σωμάτων υπάρχει 53.63% συχνότερη εμφάνιση του συνόλου των στοιχείων ανά 1000 λέξεις στα κοινοβουλευτικά κείμενα από ότι στα γενικά. Το στοιχείο με τη μεγαλύτερη απόκλιση μεταξύ των δύο σωμάτων ήταν οι μετωνυμίες, ενώ αυτό στο οποίο η διαφορά ήταν μικρότερη ήταν οι τριμερείς λίστες.

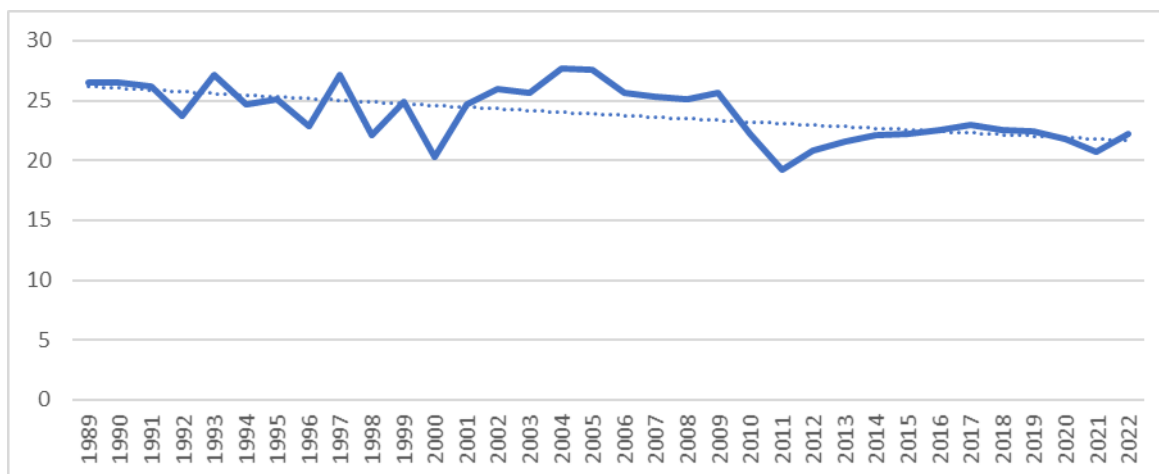
Συγκρίνοντας τις δύο περιπτώσεις, παρατηρείται ότι στα ελληνικά η διαφορά στη συχνότητα χρήσης των στοιχείων στο σώμα κοινοβουλευτικού λόγου και το γενικό σώμα είναι σημαντικά μεγαλύτερη από ότι στο αγγλικό. Εφόσον τα γενικά σώματα έχουν παρόμοια ποσοστά στις δύο γλώσσες, γίνεται αντιληπτό ότι η διαφορά εντοπίζεται κυρίως στο αυξημένο ποσοστό της συχνότητας χρήσης στο ελληνικό πολιτικό σώμα κειμένων. Η διαφορά αυτή θα μπορούσε να αιτιολογηθεί από το μεγαλύτερο αριθμό κομμάτων στο ελληνικό corpus, από το μικρότερο εύρος ηλικιών ή και από το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής γυναικών.

Αν και τα δεδομένα αυτά επιβεβαιώνουν τη βιβλιογραφία ως προς την αυξημένη εμφάνιση των έξι στοιχείων στον πολιτικό λόγο, πρέπει να ληφθεί υπόψιν ότι τα δύο γενικά σώματα

κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν για τη σύγκριση είναι web corpora, τα οποία στο μεγαλύτερο μέρος τους αποτελούνται από δημοσιογραφικά κείμενα. Εάν σε αυτά συμπεριλαμβάνονταν δείγματα προφορικού ή άλλου είδους καθημερινός λόγος, η διαφορά ενδεχομένως να ήταν διαφορετική. Ειδικότερα, αν λάβουμε υπόψιν ότι ο δημοσιογραφικός λόγος έχει πολλά σημεία τομής με τον πολιτικό, και αρκετές από τις έννοιες που μελετήθηκαν στην παρούσα έρευνα έχουν συσχετιστεί και με τα δύο είδη, πιθανολογώ ότι η διαφορά στη συχνότητα χρήσης μεταξύ του πολιτικού και του γενικού σώματος κειμένων θα ήταν ακόμη μεγαλύτερη, και στις δύο γλώσσες.

4.1.1. Διαχρονική ανάλυση στοιχείων κοινοβουλευτικού λόγου

Προχωρώντας στη διαχρονική διερεύνηση του κοινοβουλευτικού λόγου στις δύο γλώσσες, παρατηρείται ένα κοινό μοτίβο μεταβολής. Συγκεκριμένα, το σύνολο των στοιχείων ανά 1000 λέξεις φαίνεται να είναι σχετικά σταθερό και στις δύο γλώσσες, παρουσιάζοντας ωστόσο διαχρονικά μια μείωση και στις δύο περιπτώσεις.

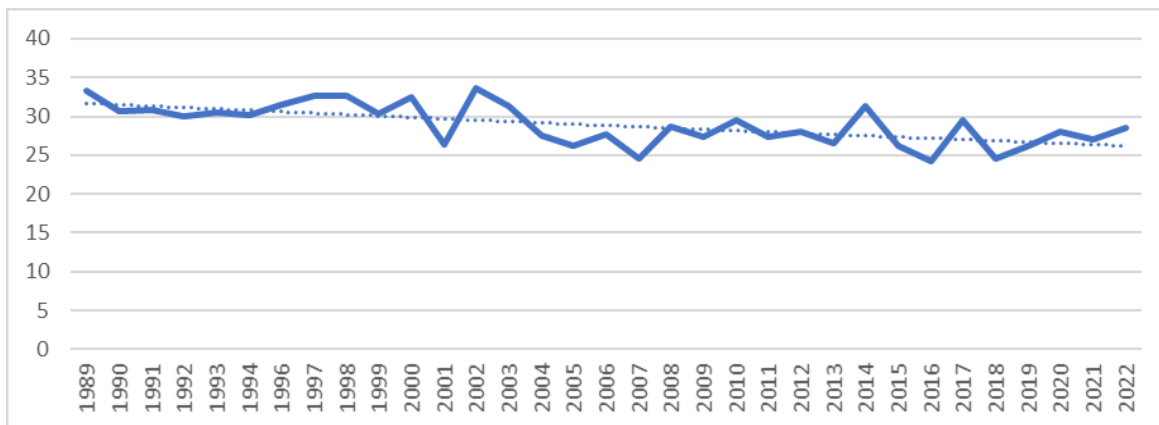

Διάγραμμα 10. Σύνολο στοιχείων πολιτικού λόγου στο Αγγλικό σώμα κειμένων κοινοβουλευτικού λόγου ανά 1000 λέξεις, ανά έτος.

Στο κοινοβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου (Διάγραμμα 10), η μείωση στην εμφάνιση των στοιχείων σε χρονικό εύρος 33 ετών φαίνεται να είναι ελαφρώς μεγαλύτερη σε σύγκριση με

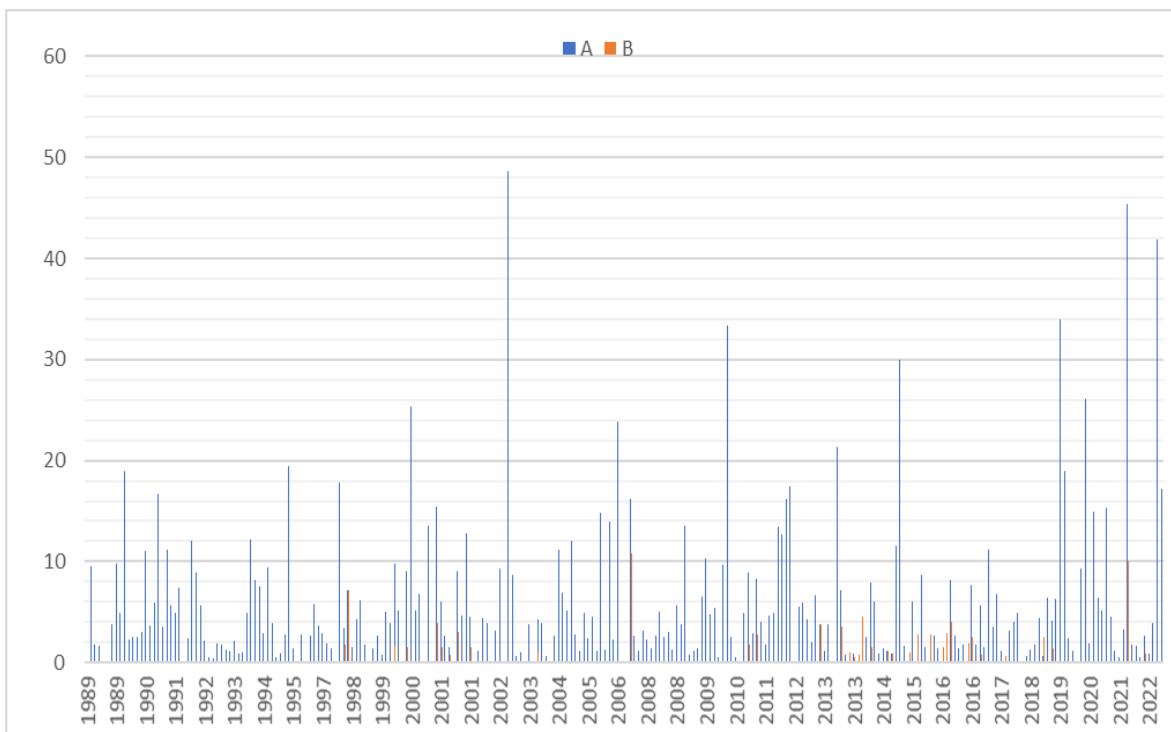

το Ελληνικό, το οποίο, ωστόσο, παρουσιάζει διαχρονικά μεγαλύτερο αριθμό στοιχείων ανά 1000 λέξεις σε κάθε έτος (Διάγραμμα 13).

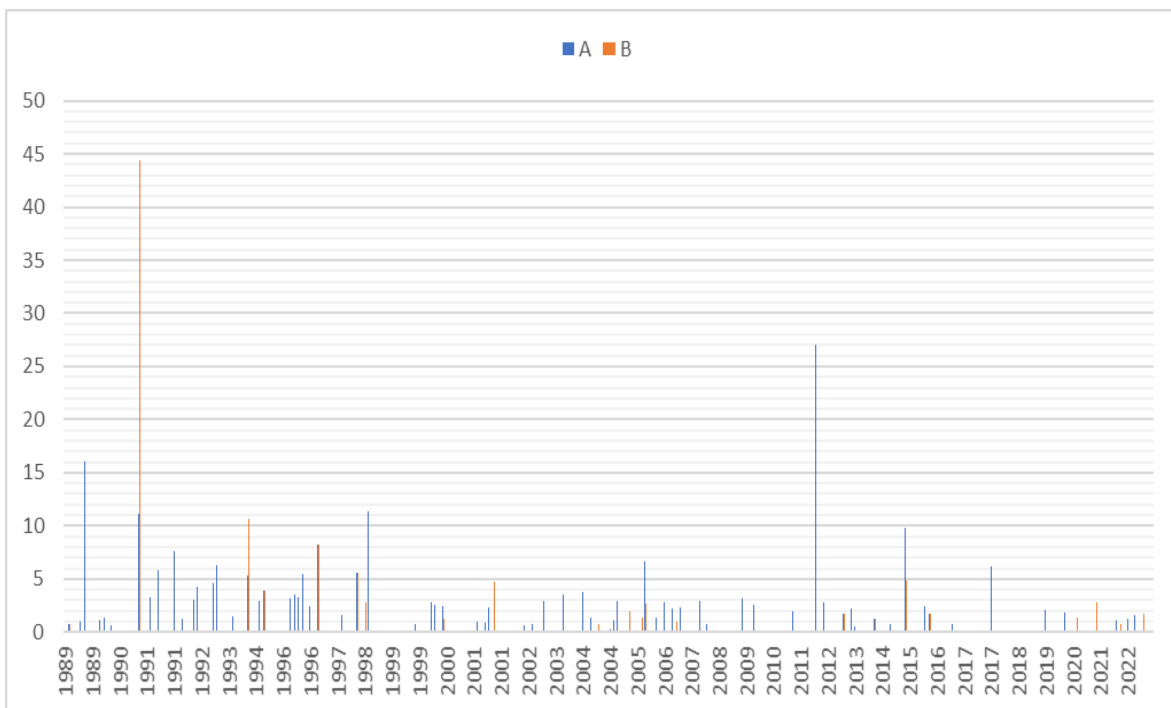

Διάγραμμα 11. Σύνολο στοιχείων πολιτικού λόγου στο Ελληνικό σώμα κειμένων κοινοβουλευτικού λόγου ανά 1000 λέξεις, ανά έτος.

Εάν και δεν παρουσιάζει κάποια συστηματικότητα η μεταβολή καθενός από τα 6 στοιχεία μεμονωμένα, φαίνεται να έχει ενδιαφέρον η χρήση των αντωνυμιών Α' και Β' προσώπου στο αγγλικό σώμα κειμένων (Διάγραμμα 12). Διαχρονικά σημειώνεται μεγαλύτερη χρήση των προσωπικών αντωνυμιών Α' προσώπου σε σχέση με τις αντωνυμίες Β' προσώπου. Πέραν αυτού, με μια δεύτερη ανάγνωση, παρατηρούνται ορισμένες κορυφώσεις στη χρήση τους που φαίνεται να συμπίπτουν χρονικά με τις χρονολογίες διεξαγωγής κοινοβουλευτικών εκλογών στο Ηνωμένο Βασίλειο (2010, 2015, 2019, 2022). Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως μια προσπάθεια των πολιτικών του Ηνωμένου Βασιλείου να επικαλεστούν τη συμμετοχή των ακροατών τους σε μια κοινή ομάδα, με κοινά συμφέροντα και ιδανικά, κατά την περίοδο των εκλογικών διαδικασιών, πιθανώς για τη θήρευση περισσότερων ψήφων. Αντίστοιχα, αν και η αναλογία αντωνυμιών Α' και Β' προσώπου είναι παρόμοια στα ελληνικά, δεν παρατηρείται κάποια αντίστοιχη κλιμάκωση σε περιόδους εκλογών (Διάγραμμα 13).

Διάγραμμα 12. Σύνολο αντωνυμιών Α' και Β' προσώπου στο Αγγλικό σώμα κειμένων ανά 1000 λέξεις, ανά έτος.

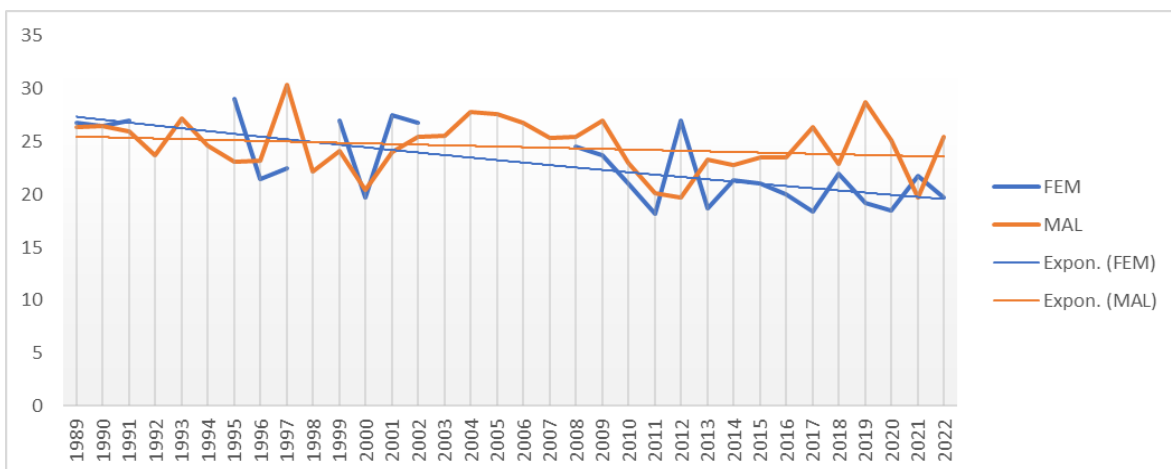

Διάγραμμα 13. Σύνολο αντωνυμιών Α' και Β' προσώπου στο Ελληνικό σώμα κειμένων ανά 1000 λέξεις, ανά έτος.

4.2. Σύγκριση ανά φύλο

Σε επόμενο επίπεδο ανάλυσης, μετρήθηκαν οι εμφανίσεις των στοιχείων πολιτικού λόγου με βάση το φύλο του ομιλητή. Οι συγκεκριμένες μετρήσεις παρουσιάζουν ενδιαφέρον εάν ληφθούν υπόψιν όσα έχουν αναφερθεί στις ενότητες 4.8. και 5.3 σχετικά με τη θέση των γυναικών στο κοινοβούλιο και στην αύξηση της παρουσίας τους τα τελευταία χρόνια.

Έτσι, για το αγγλικό σώμα παρατηρείται ότι, στο ανδρικό φύλο, η συχνότητα εμφάνισης των πολιτικών στοιχείων παραμένει σχετικά σταθερή στη διάρκεια των 33 ετών, ενώ των γυναικών φθίνει σημαντικά (Διάγραμμα 14). Ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι η πτώση αυτή καταγράφεται από το 2008 και μετά, ενώ πιο πριν τα ποσοστά κυμαίνονται στα ίδια επίπεδα με των ανδρών. Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι όσο μικρότερη είναι η γυναικεία παρουσία στο αγγλικό κοινοβούλιο, τόσο λιγότερο διαφοροποιούνται από τον πολιτικό λόγο της πλειοψηφίας, δηλαδή των ανδρών. Αντίστοιχα, όσο αυτή αυξάνεται, παρατηρείται διαφορετική γλωσσική συμπεριφορά, με μειωμένα τα «καθιερωμένα» στοιχεία του πολιτικού λόγου.

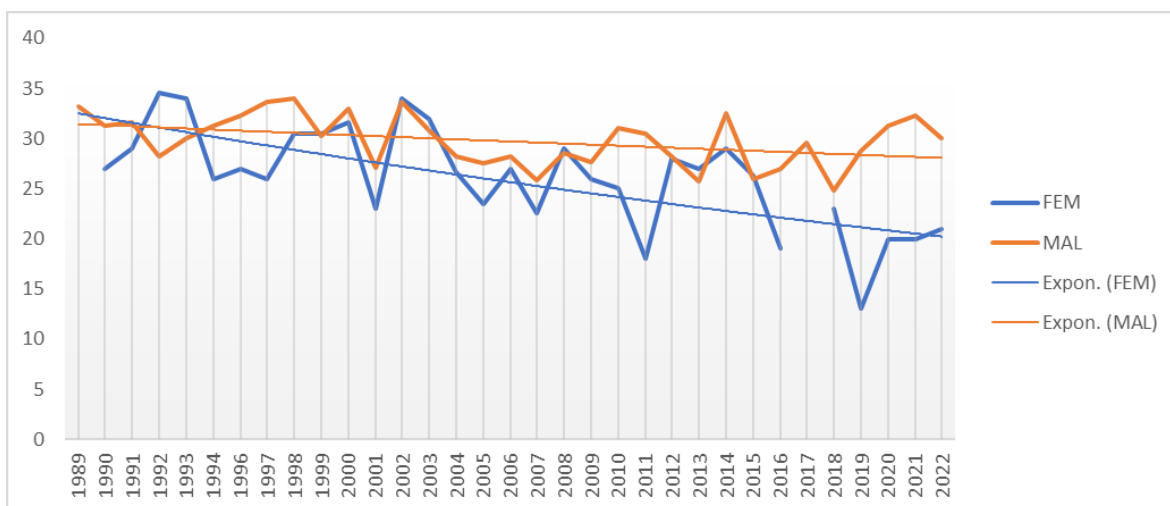

Διάγραμμα 14. Σύνολο των στοιχείων πολιτικού λόγου στο αγγλικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου ανά 1000 λέξεις, ανά φύλο και ανά έτος.

Αντίστοιχα, στην περίπτωση του ελληνικού σώματος κειμένων, καταγράφεται παρόμοια συμπεριφορά, με τη συχνότητα εμφάνισης των στοιχείων να παραμένει σχετικά σταθερή για

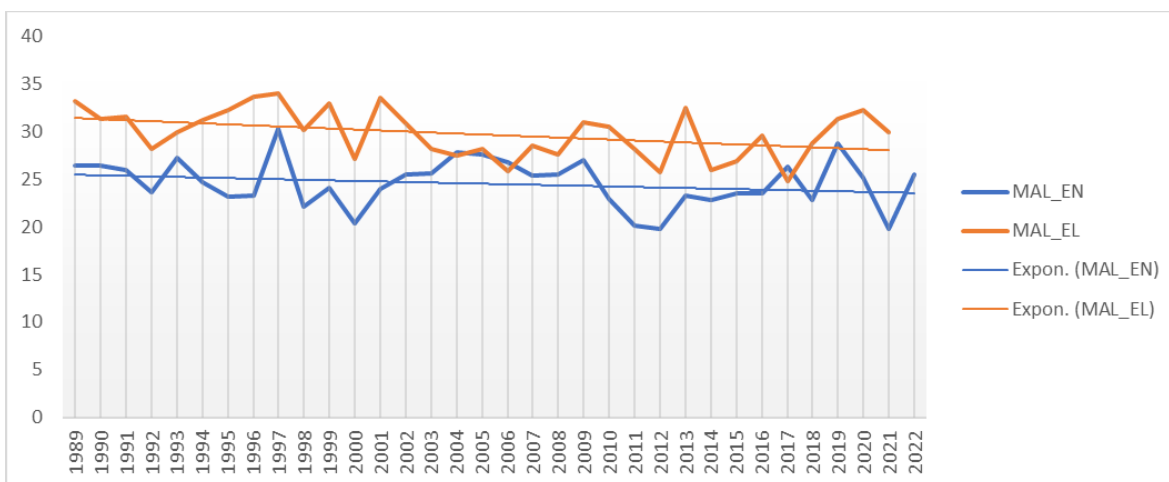
τους άνδρες, αλλά να μειώνεται σημαντικά για τις γυναίκες κατά το δεύτερο μισό του χρονικού εύρους που μελετάται (Διάγραμμα 15).

Βάσει αυτών, η σύγκλιση στη συχνότητα χρήσης βουλευτών και βουλευτριών στις δυο γλώσσες πριν το 2000 θα μπορούσαμε να εκτιμήσουμε ότι οφείλεται είτε σε μεθοδολογικά αίτια (λόγω σημαντικά μικρότερου δείγματος από βουλευτριες), είτε στην προσπάθεια των βουλευτριών να συγκλίνουν με τον τρόπο εκφοράς του λόγου των βουλευτών που απαρτίζουν την πλειοψηφία των δύο κοινοβουλίων.

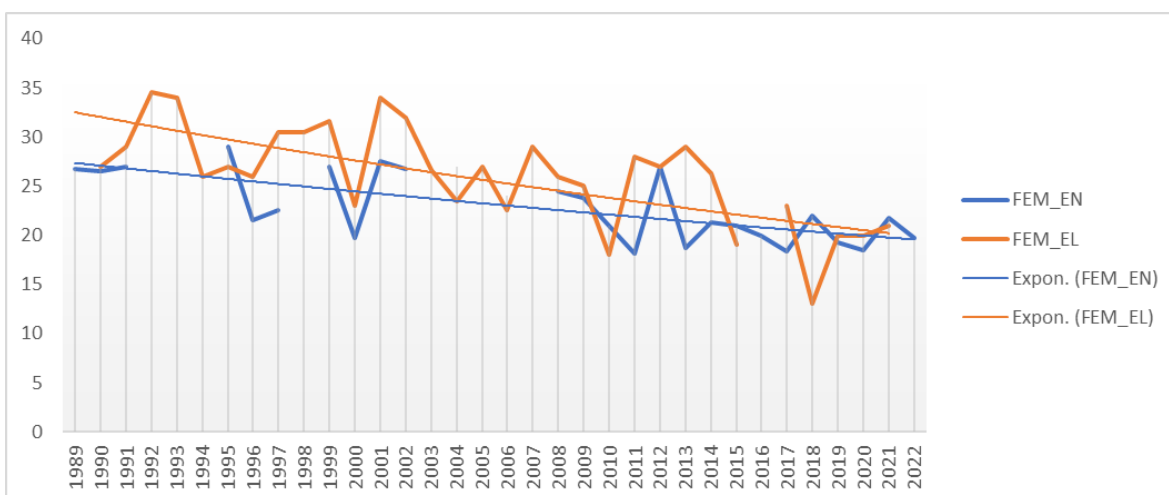

Διάγραμμα 15. Σύνολο των στοιχείων πολιτικού λόγου στο ελληνικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου ανά 1000 λέξεις, ανά φύλο και ανά έτος.

Τέλος, συγκρίνοντας τα αποτελέσματα των ανδρών στο ελληνικό και αγγλικό σώμα βλέπουμε ότι και τα δύο παραμένουν σχετικά σταθερά και με σταθερά μεγαλύτερη χρήση στο ελληνικό corpus (Διάγραμμα 16), ενώ συγκρίνοντας τα αντίστοιχα δεδομένα για τις γυναίκες βλέπουμε ότι η πτωτική τάση είναι μεγαλύτερη για το ελληνικό σώμα κειμένων (Διάγραμμα 17).

Διάγραμμα 16. Σύνολο των στοιχείων πολιτικού λόγου των ανδρών στο ελληνικό και αγγλικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου ανά 1000 λέξεις, ανά έτος.

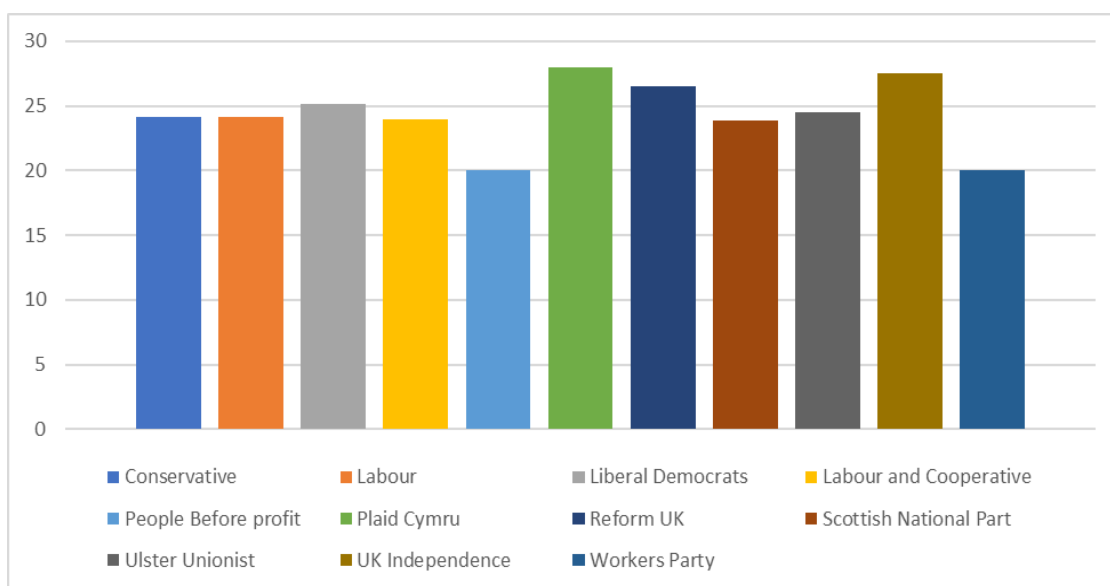

Διάγραμμα 17. Σύνολο των στοιχείων πολιτικού λόγου των γυναικών στο ελληνικό και αγγλικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου ανά 1000 λέξεις, ανά έτος.

4.3. Σύγκριση ανά κομματική παράταξη

Περνώντας στην επόμενη παράμετρο ανάλυσης, μετρήθηκαν οι εμφανίσεις των στοιχείων πολιτικού λόγου στα δύο ειδικά σώματα κειμένων με άξονα το κόμμα στο οποίο ανήκει τη στιγμή της ομιλίας ο κάθε βουλευτής ή η κάθε βουλευτριά.

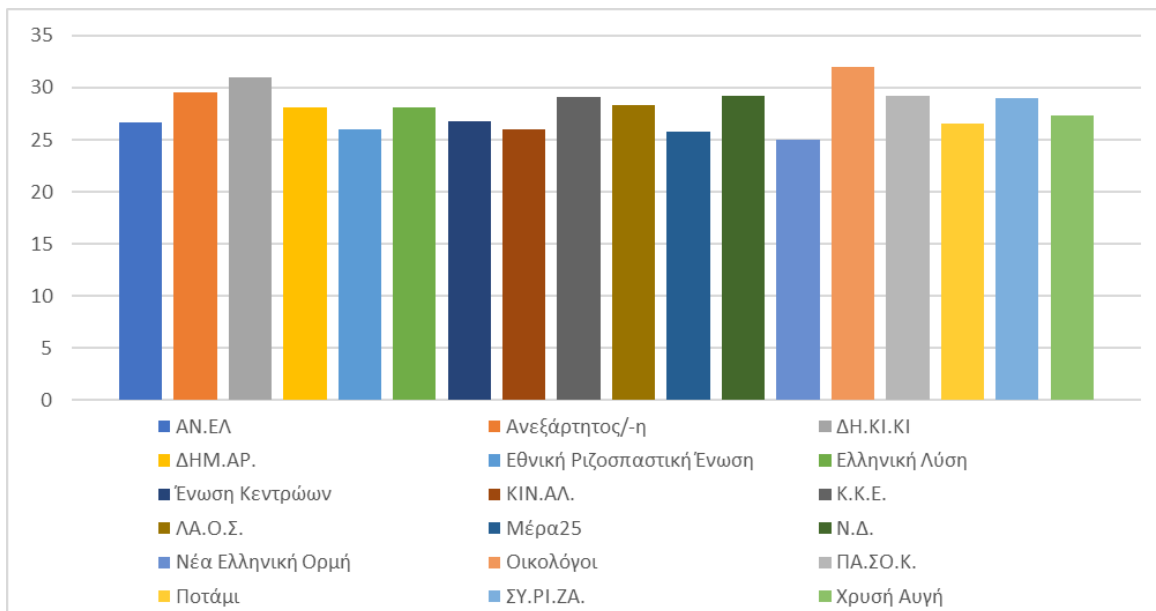
Για τα δεδομένα του κοινοβουλίου του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 20, δεν παρουσιάζεται κάποια συστηματικότητα, τουλάχιστον ως προς τη διάκριση συντηρητικών και προοδευτικών κομμάτων. Αντιθέτως, στα κόμματα με τη μεγαλύτερη συμμετοχή (Conservative, Labour, Liberal Democrats, Labour & Cooperative) η χρήση των γλωσσικών μέσων του πολιτικού λόγου κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα. Μεγαλύτερη απόκλιση, είτε προς τα πάνω (Plaid Cymru, UK Independence), είτε προς τα κάτω (People Before Profit) παρουσιάζεται στα κόμματα με μικρότερη συμμετοχή, γεγονός που, ωστόσο, ενδέχεται να οφείλεται στο μικρό δείγμα κειμένων.

Διάγραμμα 18. Σύνολο στοιχείων πολιτικού λόγου στο αγγλικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου ανά 1000 λέξεις, ανά κομματική παράταξη.

Στην περίπτωση του ελληνικού corpus, η ύπαρξη περισσότερων κομμάτων δεν φαίνεται να επηρεάζει την εμφάνιση των στοιχείων πολιτικού λόγου, αφού παρατηρείται το ίδιο μοτίβο (Διάγραμμα 21). Συγκεκριμένα τα κόμματα που εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα (Νέα Δημοκρατία, ΠΑ.ΣΟ.Κ., ΣΥ.ΡΙΖ.Α., Κ.Κ.Ε.) κυμαίνονται στο ίδιο επίπεδο μεταξύ τους ενώ τα κόμματα που διαφοροποιούνται είτε προς τα πάνω (ΔΗ.Κ.ΚΙ, Οικολόγοι) ή προς τα κάτω (Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση, Νέα Ελληνική Ορμή), είναι κόμματα με σημαντικά μικρότερη συμμετοχή στο corpus, αλλά και στη Βουλή των Ελλήνων. Ο ιδεολογικός χώρος

στον οποίο εντάσσεται το κάθε κόμμα δεν φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά τη συχνότητα εμφάνισης των στοιχείων της έρευνας.

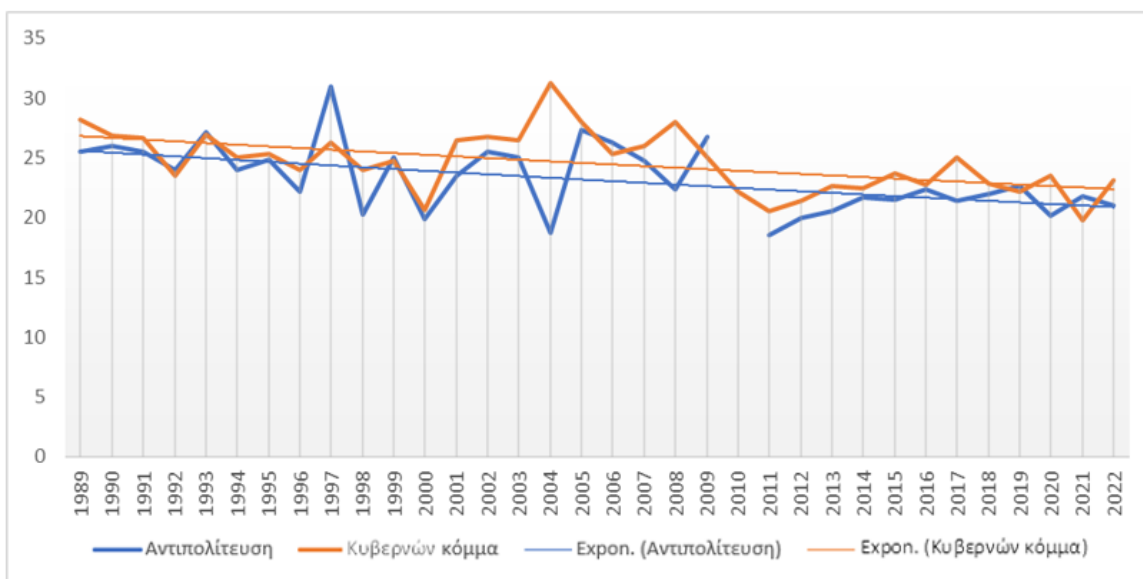
Διάγραμμα 19. Σύνολο στοιχείων πολιτικού λόγου στο ελληνικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου ανά 1000 λέξεις, ανά κομματική παράταξη.

4.3.1. Σύγκριση ανά κυβερνών κόμμα

Σε δεύτερο επίπεδο, και εφόσον είναι δύσκολο να συγκριθούν τα γλωσσικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν οι πολιτικές παρατάξεις που ανήκουν σε διαφορετικά συστήματα διακυβέρνησης (Βασιλευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία με διάκριση Δύο Κοινοβουλίων που ασκούν τη νομοθετική εξουσία για το Ηνωμένο Βασίλειο, έναντι Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας με ένα Κοινοβούλιο για την Ελλάδα), εξετάστηκε το κατά πόσο η συμμετοχή ενός ή μιας πολιτικού σε κόμμα που βρίσκεται στην κυβέρνηση μια χώρας κατά το έτος της ομιλίας τους, επηρεάζει τα γλωσσικά μέσα που χρησιμοποιούν. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί ότι στο αγγλικό σώμα κειμένων τα αποσπάσματα από κόμματα που βρίσκονται στην κυβέρνηση αποτελούν την πλειοψηφία των

αποσπασμάτων στο αντίστοιχο σώμα, ενώ στο ελληνικό σώμα το μεγαλύτερο μέρος απαρτίζεται από αποσπάσματα κομμάτων.

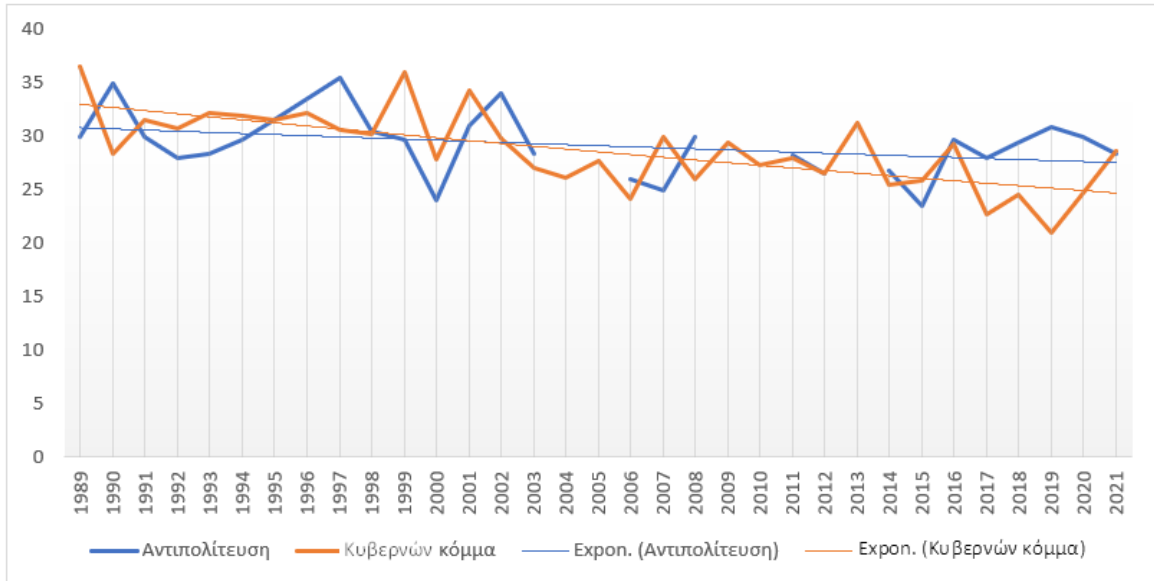
Στην περίπτωση των αγγλικών, τα στοιχεία για τα κυβερνώντα κόμματα εμφανίζονται σταθερά σε μεγαλύτερο βαθμό από αυτά των κομμάτων της αντιπολίτευσης, ενώ τα δεύτερα παρουσιάζουν μεγαλύτερες διακυμάνσεις (Διάγραμμα 20).

Διάγραμμα 20. Σύνολο στοιχείων πολιτικού λόγου ανά κυβερνών κόμμα ή αντιπολίτευση στο αγγλικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου, ανά 1000 λέξεις.

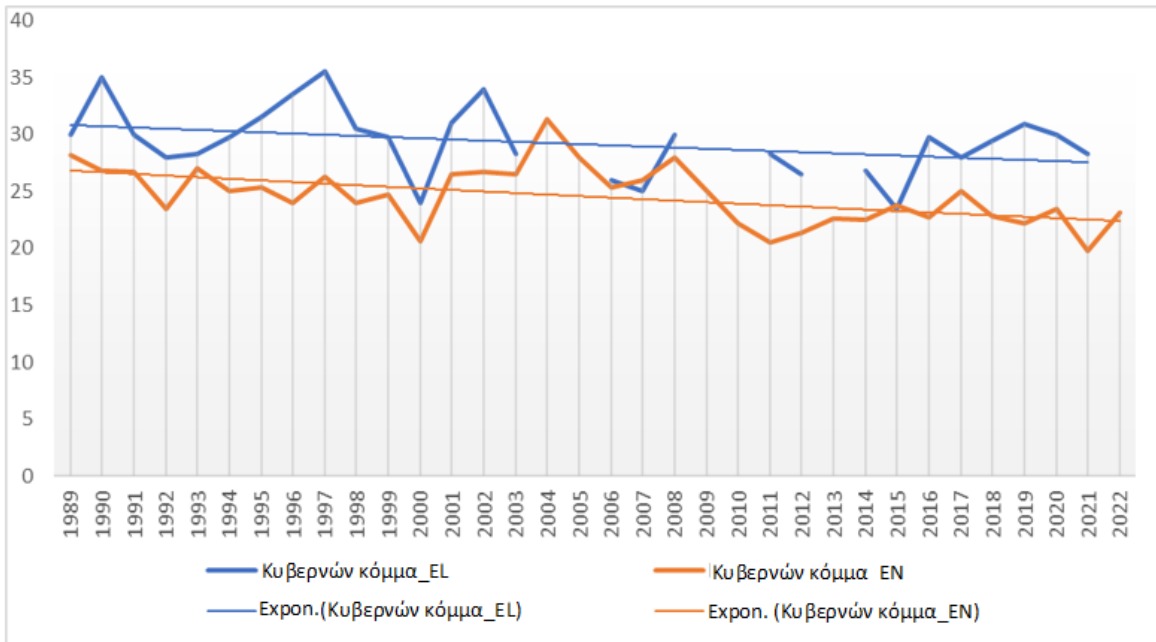
Αντίστοιχα, στο ελληνικό σώμα κειμένων, δεν φαίνεται να υπάρχει η ίδια συστηματικότητα, αφού καμία από τις δύο περιπτώσεις δεν εμφανίζει σταθερά μεγαλύτερη ή μικρότερη συχνότητα εμφάνισης των στοιχείων (Διάγραμμα 21). Ακόμα, η συχνότητα εμφάνισης των στοιχείων φαίνεται να είναι σχετικά σταθερή στους πληροφορητές από κόμματα της αντιπολίτευσης, σε αντίθεση με αυτούς από κυβερνώντα κόμματα που παρουσιάζουν πιο αισθητή μείωση διαχρονικά.

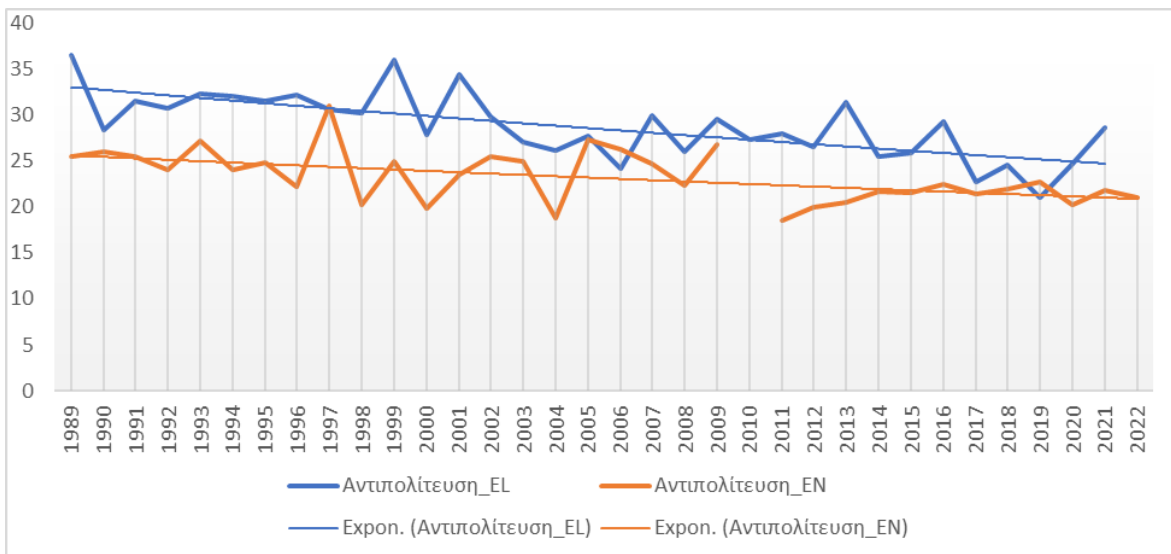

Διάγραμμα 21. Σύνολο στοιχείων πολιτικού λόγου ανά κυβερνών κόμμα ή αντιπολίτευση στο ελληνικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου, ανά 1000 λέξεις.

Συγκρίνοντας τις μετρήσεις για τα κυβερνώντα κόμματα στα ελληνικά και τα αγγλικά σώματα, παρατηρείται ότι η συχνότητα εμφάνισης των στοιχείων είναι σταθερά μεγαλύτερη για τα ελληνικά δεδομένα (Διάγραμμα 22). Επίσης, και στις δύο γλώσσες η μείωση των στοιχείων γίνεται με τον ίδιο ρυθμό. Το ίδιο ακριβώς παρατηρείται και στην περίπτωση των κομμάτων της αντιπολίτευσης στις δύο γλώσσες (Διάγραμμα 23).

Διάγραμμα 22. Σύνολο στοιχείων πολιτικού λόγου κυβερνώντων κομμάτων ανά γλώσσα, ανά 1000 λέξεις.

Διάγραμμα 23. Σύνολο στοιχείων πολιτικού λόγου για τα κόμματα της αντιπολίτευσης ανά γλώσσα, ανά 1000 λέξεις.

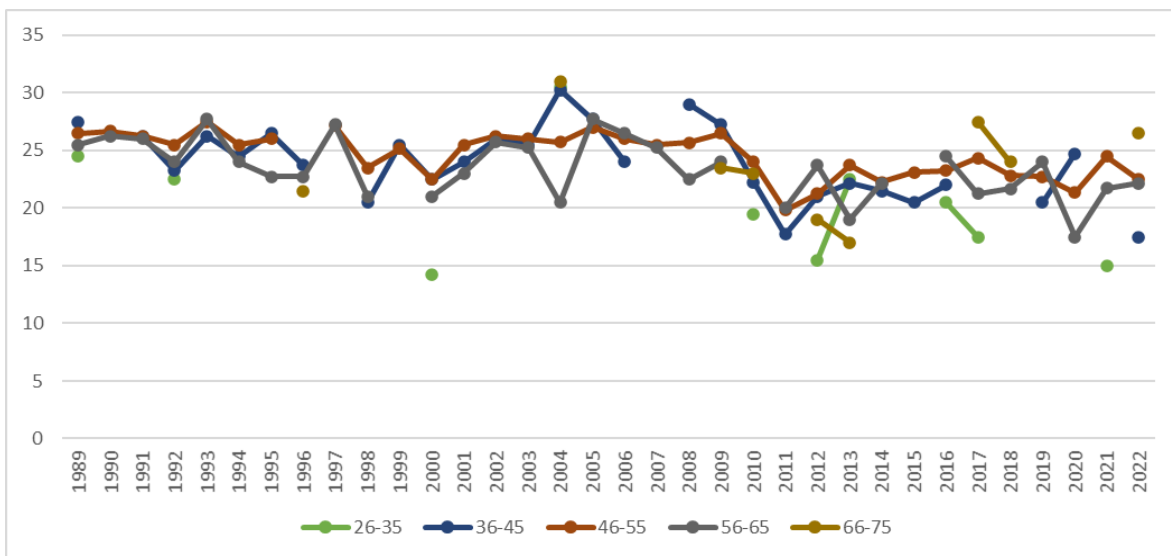
4.4. Σύγκριση ανά ηλικία

Τελευταίος παράγοντας που μελετήθηκε σε συνάρτηση με τη συχνότητα εμφάνισης των στοιχείων πολιτικού λόγου στα δυο σώματα κειμένων είναι αυτός της ηλικίας του ομιλητή ή

της ομιλήτριας τη στιγμή της ομιλίας τους. Και για τις δυο γλώσσες, παρατηρείται ότι οι διαφορετικές ηλικιακές ομάδες παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη διακύμανση διαχρονικά, σε σύγκριση με τα προαναφερθέντα στοιχεία του φύλου και του κόμματος.

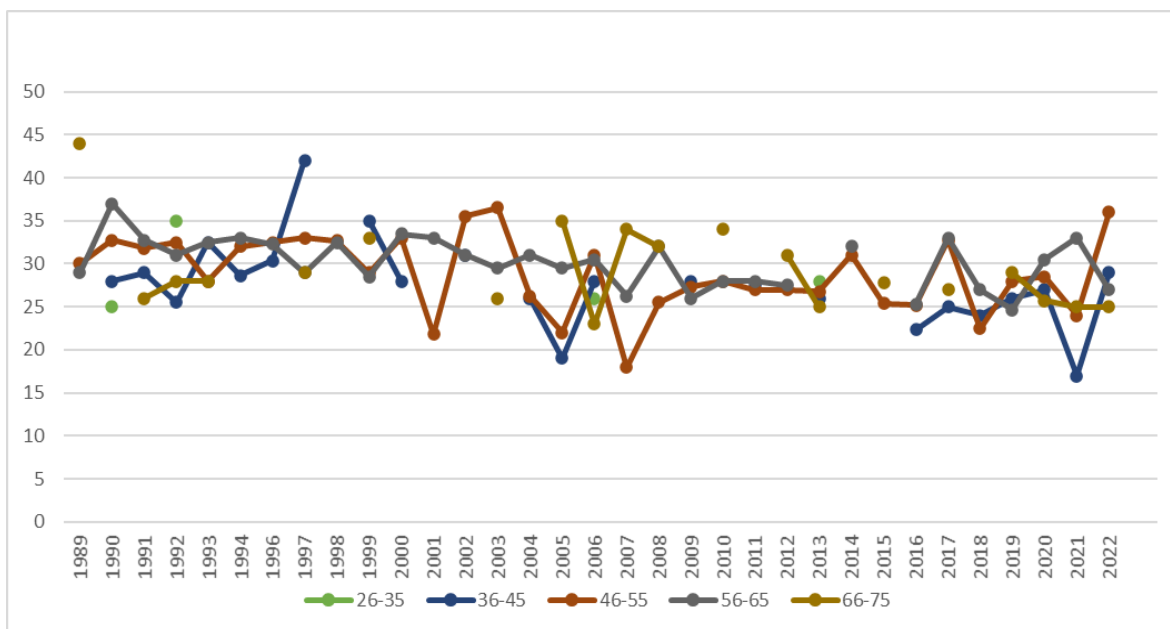
Για το αγγλικό σώμα κειμένων, η συχνότητα χρήσης φαίνεται να παραμένει σχετικά σταθερή για όλες τις ηλικιακές ομάδες. Τη μεγαλύτερη απόκλιση παρουσιάζουν τα δεδομένα των βουλευτών/ βουλευτριών ηλικίας 26-35 ετών, που απαρτίζουν τη μειοψηφία στη Βουλή των Κοινοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου, που είναι σταθερά χαμηλότερα από τις μετρήσεις των υπόλοιπων ηλικιών.

Όπως και στην περίπτωση του φύλου, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η σημαντική διαφοροποίηση οφείλεται και πάλι είτε στο μικρό δείγμα από τις συγκεκριμένες ηλικίες στο σώμα κειμένων, είτε στο διαφορετικό τρόπο ρητορικής της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας. Ακόμα, θα μπορούσαμε να ερμηνεύσουμε αυτή τη διαφορά ως προσπάθεια των ίδιων των βουλευτών/ βουλευτριών ηλικίας 25-36 ετών να διαφοροποιηθούν από τον καθιερωμένο πολιτικό λόγο και τις -ενδεχομένως αρνητικές- συνυποδηλώσεις που αυτός φέρει.

Διάγραμμα 24. Σύνολο στοιχείων πολιτικού λόγου στο αγγλικό σώμα κειμένων ανά ηλικιακή ομάδα, ανά 1000 λέξεις

Στα ελληνικά δεδομένα δεν παρατηρείται κάποια αντίστοιχη συστηματικότητα. Ωστόσο παρατηρείται διαχρονικά μεγαλύτερη διακύμανση στη συχνότητα χρήσης των στοιχείων πολιτικού λόγου για όλες τις ηλικιακές ομάδες, και σε μεγαλύτερο βαθμό στους/στις πολιτικούς ηλικίας 46-55, που απαρτίζουν την πλειοψηφία του σώματος κειμένων.

Διάγραμμα 25. Σύνολο στοιχείων πολιτικού λόγου στο ελληνικό σώμα κειμένων ανά ηλικιακή ομάδα, ανά 1000 λέξεις.

5. Συμπεράσματα

Βάσει των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την έρευνα, και των παρατηρήσεων στις οποίες αυτά οδήγησαν στην προηγούμενη ενότητα, μπορούμε να καταλήξουμε στις εξής παρατηρήσεις.

Αρχικά, και στις δύο γλώσσες, τα γλωσσικά στοιχεία που έχουν αποδοθεί από πολλούς μελετητές στον πολιτικό λόγο και που μετρήθηκαν στην παρούσα έρευνα, φαίνεται όντως να χαρακτηρίζουν τον πολιτικό λόγο, αφού εμφανίζονται σε μεγαλύτερη συχνότητα απ' ό,τι σε ένα γενικό σώμα κειμένων. Ακόμα, μπορούμε να πούμε ότι η «πολιτικότητα» του κοινοβουλευτικού λόγου δεν φαίνεται να μεταβάλλεται ραγδαία διαχρονικά, τουλάχιστον στο χρονικό εύρος που εξετάζεται. Ωστόσο, και στις δύο γλώσσες, παρατηρείται μια μικρή

μείωση στη χρήση των γλωσσικών μέσων που έχουν συνυφανθεί με τον πολιτικό λόγο. Συνεπώς, με βάση τα δεδομένα από τις δύο γλώσσες, θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχουμε διαγλωσσικά κοινά χαρακτηριστικά του κοινοβουλευτικού λόγου, στα οποία μάλιστα παρατηρείται ίδια πτωτική τάση στη συχνότητα χρήσης.

Η μείωση στη συχνότητα χρήσης των στοιχείων, σε μια δεύτερη ανάγνωση, φαίνεται να οφείλεται στις ομάδες που απαρτίζουν τη μειοψηφία του κοινοβουλίου. Συγκεκριμένα, όσον αφορά το φύλο, φαίνεται ότι όσο αυξάνεται η γυναικεία παρουσία στα κοινοβούλια και των δύο χωρών, τόσο αποκλίνει η συχνότητα χρήσης των στοιχείων του πολιτικού λόγου των γυναικών από αυτή των ανδρών, σημειώνοντας μείωση. Ένα σημείο που, επίσης, παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι ότι την πρώτη δεκαετία που μελετάται στην έρευνα (1989-1999), κατά την οποία η γυναικεία παρουσία στα Κοινοβούλια είναι περιορισμένη, δεν υπάρχει καμία απόκλιση της συχνότητα χρήσης των βουλευτριών από αυτή των βουλευτών.

Η πολιτική τοποθέτηση των εκάστοτε ομιλητών, είτε πρόκειται για διάκριση σε αριστερά και δεξιά κόμματα, είτε σε συντηρητικά και προοδευτικά, δεν φαίνεται να καθορίζει τη συχνότητα χρήσης των στοιχείων. Αντιθέτως, αυτό που φαίνεται να δημιουργεί μια απόκλιση από το μέσο όρο χρήσης είναι η μικρότερη παρουσία των κομμάτων στο κοινοβούλιο. Δηλαδή, τα κόμματα με μικρότερη συμμετοχή, ανεξάρτητα από το εάν ανήκουν στο χώρο της δεξιάς ή της αριστεράς ή από το εάν διακρίνονται σε συντηρητικά ή προοδευτικά, παρουσιάζουν μικρότερη ή μεγαλύτερη συχνότητα χρήσης των γλωσσικών μέσων από αυτή των κομμάτων με μεγαλύτερη παρουσία.

Όσον αφορά την ηλικία των πολιτικών, πάλι η μικρότερη ηλικιακή ομάδα (26-35 ετών) παρουσιάζει τη μεγαλύτερη απόκλιση από το μέσο όρο, ενώ παράλληλα αποτελεί και τη μειοψηφία στα Κοινοβούλια. Πρέπει να προστεθεί, ωστόσο, ότι για τη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα (65-76 ετών), που έχει εξίσου χαμηλό ποσοστό συμμετοχής, δεν παρατηρείται ίδιος βαθμός απόκλισης.

Βάσει όσων αναλύθηκαν, και δεδομένου ότι όσο μεγαλώνει η συμμετοχή των -έως τώρα- μειοψηφιών (δηλαδή βουλευτριών, βουλευτών/βουλευτριών μικρότερης ηλικίας και βουλευτών/βουλευτριών μικρότερων κομμάτων) στα Κοινοβούλια, τόσο μειώνεται η συχνότητα χρήσης των γλωσσικών στοιχείων του πολιτικού λόγου, θα μπορούσαμε να εκτιμήσουμε ότι όσο συνεχίζει η είσοδος τους στην πολιτική σκηνή των δύο χωρών, τόσο ο πολιτικός λόγος θα μεταβάλλεται και πιθανότατα θα συγκλίνει περισσότερο με τον γενικό

λόγο, τουλάχιστον ως προς τη συχνότητα χρήσης των στοιχείων που μελετήθηκαν. Ωστόσο, προκειμένου να επαληθευθεί μια τέτοια εκτίμηση, θα πρέπει να ερευνηθεί το συγκεκριμένο ζήτημα σε μεγαλύτερο χρονικό εύρος, μεγαλύτερο αριθμό δεδομένων και, αν θέλουμε να εξάγουμε ένα καθολικό συμπέρασμα ή τάση, μεγαλύτερο αριθμό γλωσσών.

Βιβλιογραφία

- Abrams, D., & Hogg, M. A. (1987). Language Attitudes, Frames of Reference, and Social Identity: A Scottish Dimension. *Journal of Language and Social Psychology*, 6 (3–4), 201–213. <https://doi.org/10.1177/0261927X8763004>.
- Andersen, G. (2010). "How to use corpus linguistics in sociolinguistics" in O'Keeffe A. & M. McCarthy (eds.), *The Routledge handbook of corpus linguistics*. London: Routledge.
- Aubusson, P.J., Harrison, A.G., Ritchie, S.M. (2006). Metaphor and Analogy. Στο Aubusson, P.J., Harrison, A.G., Ritchie, S.M. (Επιμ.) *Metaphor and Analogy in Science Education. Science & Technology Education Library*. Dordrecht: Springer.
- Baker, P. (2010). *Sociolinguistics and corpus linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Berber, A. (1999). Corpus linguistics - investigating language structure and use. *DELTA: Documentação de Estudos em Lingüística Teórica e Aplicada*, 15. 10.1590/S0102-44501999000100010.
- Biber, D., Conrad, S., & Reppen, R. (1998). *Corpus Linguistics Investigating Language Structure and Use*. New York: Cambridge University Press.
- Birkner, V. (2015). Advantages and disadvantages of employing corpus evidence in sociolinguistic studies. *The Teacher*, 2 (126), 11-17.
- Boardman, P. C. (1978). "Beware The Semantic Trap": Language and Propaganda. *ETC: A Review of General Semantics*, 35(1), 78–85. <http://www.jstor.org/stable/42575308>.
- Boyd, R., Wilson, S., Pennebaker, J., Kosinski, M., Stillwell, D., & Mihalcea, R. (2015). Values in Words: Using Language to Evaluate and Understand Personal Values. *Proceedings of the Ninth International AAAI Conference on Web and Social Media*. 10.1609/icwsm.v9i1.14589.

- Brezina, V. (2018). *Statistics in Corpus Linguistics: A Practical Guide*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781316410899.
- Cann, D., Goelzhauser, G., & Johnson, K. (2014). Analyzing Text Complexity in Political Science Research. *PS: Political Science & Politics*, 47(3), 663-666. doi:10.1017/S1049096514000808.
- Ciambella, F., (2021). *Dance Lexicon in Shakespeare and His Contemporaries*. London: Routledge.
- A Corpus Based Approach Claridge, C. (2007). " The superlative in spoken English". In *Corpus Linguistics 25 Years on*. Leiden: Brill. doi: https://doi.org/10.1163/9789401204347_009.
- Clavero, S., & Galligan, Y. (2005). “A Job in Politics Is Not for Women”: Analysing Barriers to Women’s Political Representation in CEE. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, 41(6), 979–1004. <http://www.jstor.org/stable/41132239>.
- Craver-Lemley, C., & Bornstein, R.F. (2006). Self-generated visual imagery alters the mere exposure effect. *Psychon Bull Rev*, 13, 1056–1060. https://doi.org/10.3758/BF03213925.
- Cook, S. E. (2004). New Technologies and Language Change: Toward an Anthropology of Linguistic Frontiers. *Annual Review of Anthropology*, 33, 103–115. <http://www.jstor.org/stable/25064847>.
- Cunha, E. (2020). *Contributions to the computational processing of diachronic linguistic corpora*. (Διδακτορική Διατριβή). Leiden University Centre for Linguistics (LUCL), Faculty of Humanities, Leiden University.
- Crystal, D. (2000). *Λεξικό Γλωσσολογίας και Φωνητικής*. (Γ. Ξυδόπουλος, Μετ.). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Dehghani, M., Sagae, K., Sachdeva, S., & Gratch, J., (2014). Analyzing Political Rhetoric in Conservative and Liberal Weblogs Related to the Construction of the “Ground Zero Mosque”, *Journal of Information Technology & Politics*, 11(1), 1-14, DOI: 10.1080/19331681.2013.826613.
- Diessel, H. (2012) Usage-Based Linguistics. *Oxford Research Encyclopedia of Linguistics*.
- Dunbar, K., & Blanchette, I. (2001). The in vivo/in vitro approach to cognition: The case of analogy. *Trends in Cognitive Sciences*, 5(8), 334–339. https://doi.org/10.1016/S1364-6613(00)01698-3.

- Fairclough, N. (2003). 'Political Correctness': the Politics of Culture and Language. *Discourse & Society*, 14 (1), 17–28. <https://doi.org/10.1177/0957926503014001927>.
- Goujon, A. (1999). Language, Nationalism, and Populism in Belarus. *Nationalities Papers*, 27 (4), 661-677. doi:10.1080/009059999108885.
- Hakimov, N., & Backus, A. (2021). Usage-Based Contact Linguistics: Effects of Frequency and Similarity in Language Contact, *Journal of Language Contact*, 13(3), 459-481. doi: <https://doi.org/10.1163/19552629-13030009>.
- Halmari, H. (2011). Political correctness, euphemism, and language change: The case of 'people first', *Journal of Pragmatics*, 43 (3).
- Hansson, S. (2015). Discursive strategies of blame avoidance in government: A framework for analysis. *Discourse & Society*, 26 (3), 297–322. <https://doi.org/10.1177/0957926514564736>.
- Hausser, R. (2012). Corpus linguistics, generative grammar and database semantics. In T. Herbst, S. Faulhaber & P. Uhrig (Ed.), *The Phraseological View of Language: A Tribute to John Sinclair* (pp. 243-268). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110257014.243>.
- Heidarysafa, M., Kowsari, K., Odukoya, T., Potter, P., Barnes, L.E., & Brown, D.E. (2020). Women in ISIS Propaganda: A Natural Language Processing Analysis of Topics and Emotions in a Comparison with a Mainstream Religious Group. Στο: Arai, K., Kapoor, S., Bhatia, R. (Επιμ.) Intelligent Computing SAI 2020. *Advances in Intelligent Systems and Computing*, 1229. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-52246-9_45.
- Hessami, Z., & Lopes da Fonseca, M. (2002) Female Political Representation and Substantive Effects on Policies: A Literature Review. *CESifo Working Paper*. 8155. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3555582>.
- Hilpert, M., & Gries, S. (2016). Quantitative approaches to diachronic corpus linguistics. Στο M. Kytö & P. Pahta (Επιμ.), *The Cambridge Handbook of English Historical Linguistics*, 36-53, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139600231.003.
- Hinkel, E. (2011). *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning: Volume 2*. London: Routledge.
- Huddy, L. (2001). From Social to Political Identity: A Critical Examination of Social Identity Theory. *Political Psychology*, 22 (1), 127–156. <http://www.jstor.org/stable/3791909>.

- Kennedy, G. (2014). *An Introduction to Corpus Linguistics*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315843674>.
- Kulo, L. (2009). Linguistic features in political speeches : how language can be used to impose certain moral or ethical values on people. (Διπλωματική Εργασία). Luleå University of Technology.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lindquist, H. (2009). *Corpus Linguistics and the Description of English: a Detailed Evaluation In Corpus Linguistics and the Description of English*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Lutz, W. 1989. *Doublespeak*. New York: Harper & Row Στο Ξυδόπουλος, Γ. (2005). *Η «διπλή» γλώσσα της επικοινωνίας*. ΕΛΕΤΟ – 5ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία».
- Mammadov, A. (2010). Metaphors in the American and Russian political discourse. *Rask Journal*, 31, 67-87.
- McEnery, A., Xiao, R., & Tono, Y. (2006) *Corpus-based language studies: an advanced resource book*. London : Routledge.
- McEnery, T. & Wilson, A. (2001). *Corpus Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- McKenna, K. Y. A., & Bargh, J. A. (1998). Coming out in the age of the Internet: Identity “demarginalization” through virtual group participation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 681–694.
- Mihas, E.I. (2005). Non-Literal Language in Political Discourse. *LSO Working Papers in Linguistics 5: Proceedings of WIGL 2005*, 124-139.
- Musolff, A. (2004). Metaphor and political discourse. *Analogical Reasoning in Debates about Europe*. Basingstoke, 14.
- Nagle, S., Fain, M., & Sanders, S. (2000). The influence of political correctness on lexical and grammatical change in late-twentieth-century English. In D. Kastovsky & A. Mettinger (Ed.), *The History of English in a Social Context: A Contribution to Historical Sociolinguistics* (pp. 257-278). Berlin, New York: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110810301.257>.

- Negrea V. (2018). Wooden Language: Past And Present. *World Journal of History and Culture*, 4(1), 66-79.
- Norton, B. (1997). Language, Identity, and the Ownership of English. *TESOL Quarterly*, 31(3), 409–429. <https://doi.org/10.2307/3587831>.
- O’Neill, B. (2011). A Critique of Politically Correct Language. *The Independent Review*, 16(2), 279–291. <http://www.jstor.org/stable/24563157>.
- Oyeleye, A. & Hunjo, Henry. (2013). A Critical Discourse Review of Resistance Consciousness in The Language and Ideology of Social Change Project in Wole Soyinka’s Political Discourse. *International Journal of English Linguistics*, 3. 10.5539/ijel.v3n2p82.
- Parry-Giles, S.J., & Parry-Giles, T. (1996). Gendered politics and presidential image construction: A reassessment of the “feminine style”. *Communication Monographs*, 63, 337-353. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.09.016>.
- Pieniżek-Niemczuk, E. (2021). Enhancing Politicians’ Persuasiveness: Some Remarks on the Importance of Rhetorical Figures of Repetition in Political Discourse. *Language, Culture, Politics. International Journal*, 1(6), 69-83.
- Reppen, R. (2008). Meaningful Texts: The Extraction Of Semantic Information From Monolingual And Multilingual Corpora. Στο G. Barnbrook., P. Danielsson., & M. Mahlberg. (Επιμ.). New York: Continuum. *Studies in Second Language Acquisition*, 30(4), 557-558. doi:10.1017/S0272263108080881.
- Sagi, E., & Deghani, M. (2014). Measuring moral rhetoric in text. *Social Science Computer Review*, 32(2), 132–144. <https://doi.org/10.1177/0894439313506837>.
- Säily, T. (2014). *Sociolinguistic variation in English derivational productivity: Studies and methods in diachronic corpus linguistics*. (Διδακτορική Διατριβή). University of Helsinki.
- Schoonvelde. M., Brosius. A., Schumacher. G., & Bakker. B. N. (2019) Liberals lecture, conservatives communicate: Analyzing complexity and ideology in 381,609 political speeches. *PLOS ONE*, 14 (2). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0208450>.
- Skidmore, M. (2016). Populism and its perils. *Language and Politics*. 22 (7). 10.17951/k.2015.22.1.7.
- Spirling, A. (2016). Democratization and linguistic complexity: The effect of franchise extension on parliamentary discourse, 1832–1915. *The Journal of Politics*, 78 (1), 120-136.

- Stanley, J. (2015). *How Propaganda Works*. Princeton: Princeton University Press.
- Stoica, D. (2016). On Wooden Language and Manipulation. *Argumentum: Journal of the Seminar of Discursive Logic, Argumentation Theory and Rhetoric*, 14 (1), 102-120.
- von Mengden, F.& Coussé, E. (2014). The role of change in usage-based conceptions of language". Usage-Based Approaches to Language Change. *Studies in Functional and Structural Linguistics*. 69. 1–20. doi:10.1075/sfsl.69.01men.
- Talbot, M. (2007). Political Correctness and Freedom of Speech. Στο: M. Hellinger. & A. Pauwels. (Επιμ.) *Language and communication: Diversity and change*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin, & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations*. 33-37. Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Tian, Lirong. (2021). Critical Discourse Analysis of Political Discourse — A Case Study of Trump's TV Speech. *Theory and Practice in Language Studies*. 11. 516-520. 10.17507/tpls.1105.08.
- Thomason, Sarah. (2006). *Language Change and Language Contact*. 10.1016/B0-08-044854-2/01901-5.
- Wang, Y., & Liu, H. (2018). Is Trump always rambling like a fourth-grade student? An analysis of stylistic features of Donald Trump’s political discourse during the 2016 election. *Discourse & Society*, 29(3), 299–323. <https://doi.org/10.1177/0957926517734659>.
- Watts, R.J. (1994). Male vs female discourse strategies: Tabling conversational topics. Στο: G. Brünner., & G. Graefen. (Επιμ.) *Texte und Diskurse*. https://doi.org/10.1007/978-3-663-11619-6_10.
- Xia, Y. *Normalization in Translation : Corpus-based Diachronic Research into Twentieth-century English-Chinese Fictional Translation*. Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Γούτσος, Δ., & Φραγκάκη. Γ. (2015). *Εισαγωγή στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων*. Ηλεκτρονικό βιβλίο. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Δεληγκιαούρη, Α., (2007). *Πολιτικός Λογος Και Τηλεοραση: Πολιτικη, Ιδεολογια Και Μμε*. Αθήνα: Πολιτεία.

Δεμερτζής Ν. (2015). Λαϊκισμός και μνησικακία: Μια συμβολή της (πολιτικής) κοινωνιολογίας των συγκινήσεων. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 12, 75–114. <https://doi.org/10.12681/sas.768>.